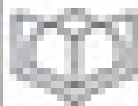
صیادان و ماهی فروشان

احکام صیادان و ماهی فروشان

مشخصات کتاب

سرشناسه : خواجه وند عابدینی، مجتبی، 1361-

عنوان و نام پدیدآور : صیادان و ماهی فروشان/ مجتبی عابدینی. ؛ به سفارش ستاد امر به معروف و نهی از منکر ، پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر .

مشخصات نشر : قم: نشر معروف، 1393.

مشخصات ظاهری : 108 ص.: مصور؛ 5/9×19س م.

فروست : فقه و زندگی؛ 27.

شابک : 25000 ریال 978-600-6612-29-4 :

یادداشت : کتابنامه :ص.103-106؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع : ماهیگیری جنبه های مذهبی -- اسلام

موضوع : Fishing -- Religious aspects -- Islam

موضوع : ماهیگیران

موضوع : Fishers

شناسه افزوده : ستاد احیاء امر به معروف و نهی از منکر. پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر

رده بندی کنگره : BP104 33 /م2 خ9 1393

رده بندی دیویی : 297/159

شماره کتابشناسی ملی : 3764118

ص: 1

اشاره

فهرست مطالب

سخن پژوهشکده. 9
مقدمه. 15
بخش اول: احکام عمومی صید
فصل اول: انگیزه ها و انواع صید............................21
انگیزه های صید...21
شیوه های مختلف صید و احکام آنها.......................22
تور ماهیگیری...22
جریان الکتریسیته...23
داروهای شیمیایی..24
مواد منفجره..25
تخلیه آب...25
تغییر مسیر آب...26
صید با ابزار غصبی..28
استفاده از بیت المال برای صید..............................28

صید ماهیان بی فلس.......................................30
صید بی رویه و بحران محیط زیست.......................30
ماده 22 بند «ج» قوانین شیلات ایران 31
صید ماهی توسط زنان.......................................32
پرورش ماهی در استخر غصبی. 33
به کار گرفتن افراد در صید. 34
معرفی ماهی های خاویاری، تزئینی و میگو. 35
ماهی های خاویاری..35
ماهی های اوزون برون......................................37
ماهی های تزئینی. 39
میگو (اربیان ، روبیان).......................................40
مرجان های دریایی. 41
منع آزار آبزیان. 42
احکام سفر دریایی..43
آثار صیددرزندگی اقتصادی.................................44
صیادان. 44
ماهی فروشان...45
سازندگان کشتی وقایق 45
وسایل صیادی...45

صادرات صید..45
توصیه به صیادان..46
برخی از قوانین شیلات ایران. 47
ماده 22..49
ماده 23..52
فصل دوم: احکام تذکیه صید..............................53
شرط تذکیه..53

بخش دوم: آداب تجارت

فصل اول: احکام فروش. 59

چوب زدن ماهی 59

بایسته های فروش ماهی. 61

پاکیزگی. 61

نظافت شخصی...61

نظافت محیط کار...62

پاکیزگی ماهی..63

تغییر دادن نام ماهی..63

کوسه ماهی..64

ماهی یخ زده به نام ماهی تازه............................65

خرید و فروش ماهی های سرقت شده....................65

اعتماد به فروشنده. 66

گران فروشی...67

آرایه های اخلاقی..68

فصل دوم: احکام مصرف......................................71

خواص ماهی..71

تشخیص ماهی تازه..73

پاک بودن ماهی مرده...74

خوردن ماهی زنده. 75
اجزای حرام گوشت ماهی..................................75
تخم ماهی..75
ماهی در شکم ماهی. 76
ماهی نجاستخوار..76

زدنِ چوب بر سر ماهی.....................................77
مردن ماهی بواسطه فشردگی محل در آب.............77
صدف دریایی..78
لابستر (شاه میگو). 79
زنده بودن ماهی بعد از پاره کردن شکم.................80
مروارید در درون شکم ماهی. 80
مشکوک الفلس بودن ماهی. 83
کنسرو های وارداتی..84
مشکوک الفلس بودن کنسرهای داخلی................85
ماهی های وارداتی. 85
خرید پودر ماهی از غیر مسلمانان. 86
خاویار و خواص آن..88
ارزش غذایی میگو..90
تشخیص میگوی سالم از میگوی فاسد. 91
بو...91
رنگ..92
استحکام سر وبدن..92
وظایف مردم در برابر ماهی فروشان. 93
معرفی تعدادی از ماهی های موجود، در آب های ایران. 93

ماهی های دریای خزر. 93
ماهی های خلیج فارس. 97
منابع و مأخذ..103
ص: 8

فقه و زندگی و سبک زندگی اسلامی

اسلامی شدن زندگی اجتماعی سه گام دارد:

1- شناخت معروف و منکر در فعالیت های فردی و روابط انسان و خداوند عز و جلّ

2- شناخت معروف و منکر در حوزه روابط اجتماعی و معاملات اقتصادی.

3- شناخت معروف و منکر در روابط دولت و ملّت

در گام اول فعالیت های فقهی، اخلاقی پژوهشهای اخلاق مدار فراوانی توسط عالمان و محققان پدید آمده و اصلاح و تقویت روابط عبادی، عقیدتی و معرفتی انسان با

ص: 9

خداوند متعال را مورد توجه قرار داده است.

گام دوم یعنی شناخت معروف و منکر در روابط اجتماعی و معاملات اقتصادی، کاری است که با وجود برخی از آثار علمی و پژوهشهای ارزشمند با نگاه تخصصی به هر صنف مورد توجه قرار نگرفته است. سلسله کتابهای «فقه و زندگی» به پژوهش و نگارش در حوزه اصناف خاص توجه دارد و بایدها و نبایدهای فقهی و اخلاقی و آداب اسلامی هر اتحادیه صنفی و دست اندرکاران مشاغل مختلف تولیدی، توزیعی، و خدماتی را محور پژوهش و نگارش و اطلاع رسانی خویش می داند.

گام سوم در شناخت معروف و منکر به روابط مردم و حکومت ها اختصاص دارد، اسلامی شدن روابط دولت و ملّت بالاترین گام به سوی رضای خداوند متعال محسوب می شود و در سایه ی پیروی از رهبری الهی و تسلیم دولت و ملت در برابر قوانین قرآن و عترت امکان پذیر است.

در حدود سال های 1372 ش با آغاز فعالیت های ستاد احیای امر به معروف و نهی از منکر طرح پژوهشی «فقه و زندگی» توسط جناب حجت الاسلام و المسلمین حاج شیخ محمد حسین فلاح زاده، در پژوهشکده باقرالعلوم(علیه السّلام) قم، پی ریزی شد. هدف طرح، تألیف و تدوین مجموعه کتابهایی در زمینه آداب و احکام اسلامی برای اصناف

و مشاغل گوناگون اقتصادی و بازاریان کشور بود. با هماهنگی این دو نهاد فرهنگی تألیف حدود بیست جلد از این مجموعه در سال های آغاز کمک خوبی به بازاریان متدین در زمینه شناخت احکام شرعی و حلال و حرام مشاغل بشمار می رفت. اما مثل بسیاری دیگر از طرح ها این کار هم به دلایل مختلف ناتمام ماند و در زمینه ی احکام فقهی بسیاری اصناف اثری فراهم نیامد.

ضرورت اسلامی شدن بازار، علاقه ی بسیاری از کسبه ی محترم در بخش های تولید و توزیع و خدمات و پیگیری ریاست محترم ستاد احیاء حجهٔ الاسلام و المسلمین زرگر دام عزه العالی سبب احیای مجدّد این طرح پژوهشی کاربردی در سال 1393 ش شد و تالیف و تدوین کتبی دیگر در زمینه فقه اصناف در دستور کار پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر قرار گرفت.

در سالهای آغازین، این پژوهش ها با هدایت و حمایت ستاد و نظارت علمی و فقهی برادران گرامی حجج اسلام محمد حسین فلاح زاده و محمود مهدی پور شکل گرفت و بیست و چند دفتر از آن فراهم آمد. اینک بار دیگر پس از حدود چهارده سال، این کار ناتمام و بر زمین مانده به توفیق الهی و یاری همان دو برادر و همکاری گروهی از فضلای حوزه علمیه قم در پژوهشکده امر به معروف

پیگیری می شود.

همیشه اصناف محترم و صاحبان مشاغل در انجام وظیفه خود نیاز به احکام و قوانین الهی دارند و لازم است معروف و منکرات صنفی را بشناسند. تحوّلات صنفی و دگرگونی ها در حوزه کسب و کار سبب می شود که احکام بر اساس نیازهای روز مورد بازنگری فقهی و علمی قرار گیرد و تفقه و اجتهاد جدید ضرورت یابد. از این رو بار دیگر با استفاده از فتاوی مراجع بزرگوار تقلید و قوانین مصوب شورای نگهبان موضوعات کار نشده در برنامه پژوهشی قرار گرفت و بیست اثر جدید تحقیق و تولید شد. عناوین پژوهش های سال 1393 ش بدین شرح است:

1- احکام صنف طلا و جواهر

2- احکام تلفن همراه

3- احکام بازی های رایانه ای

4- احکام صنف اتوبوس رانی

5- احکام صنف فرش و تابلو فرش

6- احکام صنف کیف و کفش (سراجان)

7- احکام صنف ماهی فروشان

8- احکام صنف ناشران

9- احکام صنف پوشاک

10- احکام صنف نانوایان

ص: 12

11- احکام صنف اینترنت و رایانه

12- احکام صنف پرندگان و پرنده فروشان

13- احکام صنف اغذیه فروشان

14- احکام صنف پارک ها

15- احکام صنف پزشکان

16- احکام صنف قهوه خانه ها

17- احکام صنف الکتریکی

18- احکام صنف داروخانه ها

19- احکام صنف صوتی و تصویری

20- احکام بیمه ها

این دفتر از فقه و زندگی که با تلاش برادر گرامی حجت الاسلام مجتبی عابدینی پدید آمده به احکام صنف صیادان و ماهی فروشان اختصاص یافته است و امیدواریم محققان و بازاریان محترم با ارائه تجارب و مسائل شرعی خویش ما را در تکمیل این اثر یاری کنند.

با درخواست توفیق از خداوند دانا و توانا و یاری محققان حوزوی و همراهی اصناف کشور، بسیج اصناف و مسؤلان ستادهای امر به معروف، می توان به سوی اسلامی شدن بازار، آرامش روانی جامعه، کاهش جرم و تخلفات اقتصادی و کسب رضای حضرت حق گامهایی بلندتر برداشت.

ص: 13

امیدواریم با شناخت احکام الهی در تمام بخش ها و اجرای آن در زندگی فردی و اجتماعی و در سایه فقه ناب اسلامی و با هدایت حضرت بقیه الله عجل الله تعالی فرجه الشریف، توحید و عدالت در سراسر حاکم گردد. ان شاءالله.

قم پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر

خیابان سمیه کوچه 12 پلاک 355

Al-adl.ir

info@al-adl.ir

ص: 14

مقدمه

اشاره

«وَ هُوَ الَّذِی سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْکُلُوا مِنْهُ لَحْماً طَرِیّاً »«اوست که دریا را رام و مسخّر کرد تا از آن گوشت تازه بخورید»(1)

صید دارای پیشینه بسیار طولانی بوده که قرآن کریم قدمت آن را از زمان حضرت موسی (علیه السّلام) بیان کرده:« وَ سْئَلْهُمْ عَنِ الْقَرْیَهِ الَّتِی کانَتْ حاضِرَهَ الْبَحْرِ إِذْ یَعْدُونَ فِی السَّبْتِ إِذْ تَأْتِیهِمْ حِیتانُهُمْ یَوْمَ سَبْتِهِمْ شُرَّعاً وَ یَوْمَ لا یَسْبِتُونَ لا تَأْتِیهِمْ کَذلِکَ نَبْلُوهُمْ بِما کانُوا یَفْسُقُونَ».(2) .(3)

1- سوره نحل آیه 14

2- سوره اعراف آیه 163 .

3- در روایات آمده که این آیه درباره قومی از بنی اسرائیل نازل شده است که در ساحل دریا - که ممکن است دریای احمر در کناره سرزمین فلسطین باشد- در بندر «ایله» - که اکنون به بندر ایلات است - زندگی می کردند . بدیهی است جمعیتی که کنار دریا زندگی می کنند، قسمت مهمی از تغذیه و درآمدشان از طریق صید ماهی باشد. خدا به آنان دستور داده بود در روز شنبه صید نکنند.ماهیان در روز شنبه احساس امنیت می کردند و به ساحل نزدیک می شدند، اما در روزهای دیگر که صیادان در تعقیب آنها بودند در اعماق آب فرو می رفتند این موضوع ، جنبه طبیعی داشته یاجنبه الهی، وسیله ای بود برای آزمایش این قوم. صیادان ، نخست دست به حیله به اصطلاح شرعی زدند و کنار دریا حوضچه هایی درست کردند و راه آن را به دریا گشودند. و آنان در روزهای شنبه ، راه حوضچه ها را باز می کردند، تا ماهیان وارد آنها شوند. آنان هنگام غروب ، راه حوضچه ها به دریا را می بستند و در روز یکشنبه به صید ماهی می پرداختند و می گفتند: خداوند به ما دستور داده است در روز شنبه ماهی صید نکنید، ما هم در روز شنبه، ماهی صید نکردیم؛ بلکه تنها آنها را در حوضچه ها محاصره کردیم. تفسیر نمونه ، ج 6 ، ص 418 .

و از آنجایی که خواص و فوائد ماهیان، بیش از پیش آشکار شده آن را از بزرگ ترین منابع غذایی به شمار آورده است.

اسلام برای همه ابعاد زندگی انسان ها اعم از فردی، اجتماعی، اقتصادی و غیره احکامی را صادر کرده که صید ماهی و خرید و فروش آن، از جمله آن احکام است. احکامی که از حقوق این دسته از آبزیان حکایت می کند و فرا گرفتن آن بر هر صیادی لازم است.

حکم فقهی

«بر هر کسی که خودش به تجارت و سایر انواع کسب

مشغول است واجب است احکام و مسائل مربوط به آن را یاد بگیرد تا صحیح ۰ آن را از فاسدش بشناسد و از ربا سالم بماند.»(1)

کتاب حاضر در دو بخش و چهار فصل تنظیم شده که بخش اول آن به دو فصل احکام عمومی صید و احکام تذکیه صید باب بندی شده و بخش دوم به آداب تجارت اختصاص یافته که در دو فصل احکام فروش و احکام مصرف صید، تقسیم بندی شده است. در این چهار فصل سعی شده به همه ابعاد صید اعم از انگیزه های صید، شرایط صید، ابزار صید، تخم ماهی، حکم اوزون برون و خاویار، آبزیان حرام گوشت، آثار صید، ماهیان وارداتی، کنسروها، قوانین و مقررات و غیره بپردازیم و در مواردی هم از آیات و روایات اهل بیت (علیهم السّلام) استفاده شده تا توجه دین به این مباحث بهتر نمایان شود.

1- تحریر الوسیله - ترجمه، ج 2، ص: 357، مسأله21

ص: 18

بخش اول: احکام عمومی صید

اشاره

ص: 19

فصل اول: انگیزه ها، انواع و احکام عمومی صید

انگیزه های صید

انگیزه های صید عبارتند از :

* مصرف؛

* تجارت؛

* تفریح.

از نگاه شرع مقدس، صید باید عاقلانه و هدفمند باشد؛ یعنی هدف از صید باید تأمین معاش باشد. از این رو، صیدی که برای مصرف و تجارت باشد، پذیرفته است و صید برای تفریح، نکوهیده بوده و یک عمل لهوی به حساب می آید.

تذکر: ملاک در لهوی بودن صید این است که هرگونه

صید تفریحی که مورد نیاز برای زندگی شخصی یا تجارت یا امثال آن نباشد، لهوی محسوب می شود[(1)] که خوردن گوشتِ صیدِ لهوی اشکال ندارد[(2)] اما عمل صیدِ لهوی حرام بوده[(3)] و تنها حکم خاص آن، تمام بودن نماز در سفر است.[(4)]

شیوه های مختلف صید و احکام آنها

اشاره

ابزار و شیوه های صید در مناطق مختلف با یکدیگر تفاوت دارد. تور، جریان الکتریسیته و قلاب، داروهای مرگ آور و غیره از جمله این ابزارهای صید ماهی بشمار می روند. که به اختصار، تعدادی از این ابزارها و شیوه های صید را بیان می کنیم.

ابزارهای صید عبارتند از:

تور ماهیگیری

اشاره

مرسوم ترین صید ماهی در آب های شمال و جنوب ایران، صید با تور ماهیگیری است. که در این روش، صیادان با رفتن در دل دریا و انداختن انداختن، ماهیانِ گرفتار

1- اسفتائات آیت الله مکارم ،ج 2، فصل 34 ،ذبح حیوانات احکام صید.
2- استفتائات آیت الله نوری همدانی، ج 1 احکام شکار، استفتائات جدید (آیت الله مکارم) ج 2 ، فصل 34 ، ذبح حیوانات احکام صید
3- استفتائات جدید (آیت الله مکارم) ج 2 ، فصل 34 ، ذبح حیوانات احکام صید .
4- استفتائات آیت الله سیستانی، احکام صید.

شده در تور را، صید می کنند. که چه بسا تعدادی از آنان به خاطر گرفتار شدن در تور، بصورت مرده صید می شوند.

حکم فقهی

بنابر نظر مشهور، اگر ماهی در تور بمیرد، خوردنش حلال است.(1)

جریان الکتریسیته

اشاره

از جمله شیوه های صید، استفاده از جریان الکتریسیته است.

صیادان، به ویژه دارندگان استخرهای پرورش ماهی، با جریان برق در آب، ایجاد شوک کرده و ماهیان را به راحتی صید می کنند. در این نوع صید، بعضی ماهی ها و

1- آیت الله نوری همدانی، آیت الله شبیری زنجانی، آیت الله فاضل، آیت الله تبریزی، آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم، آیت الله صافی، آیت الله نوری همدانی توضیح المسائل مراجع، ج2، ذیل مسأله 2615، ص 590. و توضیح المسائل، آیت الله وحید،ص544 ، مسأله2679امام خمینی ره و آیت الله بهجت ره : ماهی اگر در تور بمیرد خوردنش حرام است. استفتائات امام خمینی، ج 2،صید و ذباحه،سؤال 2 و استفتائات آیت الله بهجت، احکام خوردن و آشامیدن،سؤال 5874. س: اگر فروشنده، مقلّد مرجعی باشد که معتقد است چنان چه ماهی که درتور ماهیگیری داخل آب مرده،حرام است، آیا می تواند به مقلّدین مرجعی بفروشد که قائل به حلیت آن هستند؟ ج: برای استفاده های غذایی انسان جایز نیست؛ هر چند خریدار خوردن آن را حلال بداند.)استفتائات،آیت الله خامنه ای، مشاغل، احکام خرید وفروش محرمات، سؤال811)

آبزیان به علت شوک قوی برق، جان می دهند، که خوردن آنها، حرام است. (1)

استفتاء

س: اگر بعضی از ماهی ها به وسیله اتصال برق، در داخل آب بمیرند و با ماهی های نیمه جان که به واسطه شوک برق از آب گرفته می شوند مخلوط شوند، خوردن آنها جایز است؟

ج: اگر ماهیِ مرده و حرام با ماهی های حلال مخلوط شود و مجموعاً مقدار محدود و کمی باشند، از همه آنها باید اجتناب شود. (2)

داروهای شیمیایی

یکی دیگر از شیوه های صید، استفاده از داروهای مرگ آور است. برخی صیادان داروهای مرگ آور را با خمیر مخلوط کرده و در رودخانه های عمیق می ریزند ماهی ها پس از خوردن آن، مَست بی حال شده و بر روی آب ظاهر

1- استفتائات، آیت الله میرزا جواد تبریزی، احکام ذبیحه، سؤال 1761؛ استفتائات، آیت الله مکارم،ج 1، فصل30،احکام سر بریدن و شکار حیوانات؛ استفتائات، آیت الله همدانی، ج 1،احکام شکار و ذبح حیوانات؛ استفتائات، آیت الله خامنه ای، احکام خوردن و آشامیدن، صید، ذبح و شکار حیوانات.
2- استفتائات آیت الله خامنه ای، احکام خوردن و آشامیدن، صید، ذبح و شکار حیوانات.

می شوند و به راحتی قابل صید می باشند که اگر زنده صید شوند، خوردنشان حلال بوده(1) و اگر به صورت مرده صید شوند، خوردنشان حرام است.(2)

مواد منفجره

شیوه صید عده ای از صیادان، استفاده از نارنجک و یا دیگر موادّ منفجره است به طوری که دراثر موج انفجار، ماهی ها به صورت مرده و یا نیمه جان روی سطح آب قرار گرفته و صید می شوند. و حکم این دسته از ماهیان همانند حکم صید به صورت داروهای شیمیایی است که در صورت صیدِ زنده، خوردنشان حلال و الّا اگر به صورت مرده صید شوند خوردنشان حرام است.(3)

تخلیه آب

اشاره

از جمله شیوه های صید در استخرهای پروش ماهی، روش تخلیه آب است، که در این روش به نیّت صید ماهی، آب را تخلیه می کنند امّا نکته قابل توجه اینکه، قبل از مردن ماهیان، باید آنها را با دست یا به وسیله دیگر، گرفته تا صید صدق کند و الّا اگر آب را تخلیه کنند تا

1- استفتائات آیت الله سیستانی، احکام صید.
2- توضیح المسائل مراجع،آیت الله سیستانی ج2، ص591، ذیل مسأله2615
3- استفتائات آیت الله مکارم، ج 1، فصل 30،احکام سر بریدن و شکار حیوانات؛ استفتائات آیت الله بهجت، احکام خوردنی ها و آشامیدنی ها، سؤال5873.

ماهی ها جان دهند و سپس اقدام به جمع آوری آن کنند، تذکیه صید، صدق نکرده و حرام می شوند.

حکم فقهی

اگر آب فرو رود و ماهی در خشکی بماند، چنان چه پیش از آن که بمیرد، با دست یا به وسیله دیگر، کسی آن را بگیرد، بعد از جان دادن، حلال است. (1)

استفتاء

س: چنانچه دریچه تخلیه آب حوضچه های پرورش ماهی را به نیّت صید ماهی باز کرده تا آب کاملاً تخلیه شده و ماهی ها جان دهند، صید محسوب می شود و ماهی ها حلال است؟

ج: اگر در همان حال ماهی ها جان داده اند، صید محسوب نشده و تذکیه نمی شوند.(2) مگر آنکه با دست یا به وسیله دیگر کسی آن را بگیرد که در این صورت بعد از جان دادن حلال است. (3)

تغییر مسیر آب

اشاره

شیوه تغییر مسیر آب از جمله شیوه های صید در

1- توضیح المسائل مراجع، مسأله 2616، ص 591.
2- استفتائات آیت الله خامنه ای، احکام خوردنی ها و آشامیدنی ها، صید، ذبح، سؤال 1202
3- توضیح المسائل مراجع، مسأله 2616، ص 591.

رودخانه هاست، که در اثر آن، مسیر آب، خشک شده و ماهی ها به راحتی صید می شوند.

حکم فقهی

اگر ماهی از آب بیرون بیفتد یا موج آن را بیرون بیاندازد یا آب فرو رود و ماهی در خشکی بماند، چنان چه پیش از آن که بمیرد، با دست یا به وسیله دیگر، کسی آن را بگیرد، بعد از جان دادن، حلال است.(1)

استفتاء

س : مورد دیگری از صید که رایج است، این است که اگر رودخانه دو شطّ باشد، یعنی دو خطّ جریان داشته باشد و آب را از یکی از این دو شطّ به دیگری برگردانند به شکلی که آب شطّ مذکور خشک شود و ماهی ها در خشکی واقع شوند، بفرمایید أوّلاً آیا این نوع صید از حیث شرعی جایز است؟ و ثانیاً در صورت جایز بودن، اگر ماهیها پیش از دسترسی به آنها بمیرند، چه حکمی دارد؟

ج : ماهی هایی که در شطّ وارد می شوند، اگر زنده از آب گرفته شوند حلال هستند، اما آنچه داخل شطّ می میرند حلال نیستند. (2)

ص: 27

1- توضیح المسائل مراجع، مسأله 2616، ص 591.
2- جامع المسائل، آیت الله فاضل، ج 1 ،احکام خوردن و آشامیدن، ص 359 ، سؤال 1365.

صید با ابزار غصبی

استفتاء

س: اگر کسی با غصب کردن یا سرقت تور ماهیگیری به صید ماهی بپردازد حکم‌ش چیست؟

ج: استفاده از ابزار غصبی، هر چند جایز نیست(1) ولی باید اجرت المثل آن را به صاحب‌ش بپردازد، اگرچه درآمد حاصل از آن حلال است.(2)

استفاده از بیت المال برای صید

اشاره

شیلات، وابسته به وزارت جهاد کشاورزی است و امکانات آن، بیت المال شمرده می شود. افرادی که در شیلات کار می کنند، حقّ ندارند از امکانات آن، استفاده شخصی کرده و با قایق های شیلات، برای نیازهای شخصی خویش، اقدام به صید کنند. امکانات صید در شیلات، امانت مردم نزد کارمندان شیلات است و لذا کارمندان شیلات باید امانتدار مردم باشند. قرآن کریم در سزای خیانت می فرماید:

وَ مَنْ یَغْلُلْ یَأْتِ بِما غَلَّ یَوْمَ الْقِیامَهِ(3) «و هر که خیانت کند، در روز رستاخیز، آنچه را در آن خیانت کرده با خود

1- استفتائات مؤلف از سایت آیت الله مکارم، کد استفتاء : 9303090149 .
2- استفتاء مؤلف از سایت آیت الله خامنه ای،شماره استفتاء : 444109 .
3- سوره آل عمران آیه 161.

(به صحنه محشر) می آورد.»

استفتاء

س: این جانب اقدام به استفاده شخصی از بیت المال کرده ام، وظیفه من برای برئ الذّمه شدن چیست؟ استفاده شخصی از امکانات بیت المال تا چه حدّی برای کارمندان جایز است؟ و در صورتی که با اذن مسئولین مربوطه باشد، چه حکمی دارد؟

ج: استفاده کارمندان از امکانات بیت المال در ساعات رسمی کار، به مقدار متعارفی که مورد ضرورت و نیاز است و شرایط کاری بیانگر اذن به کارمندان در این مقدار از استفاده است، اشکال ندارد و همچنین استفاده از امکانات بیت المال با اذن کسی که از نظر شرعی و قانونی حق اذن دارد، بدون اشکال است. در نتیجه، اگر تصرفات شخصی شما در بیت المال به یکی از دو صورت مذکور باشد، چیزی در این رابطه به عهده شما نیست، ولی اگر از اموال بیت المال استفاده غیر متعارف کرده باشید و یا بدون اذن کسی که حقّ اذن دارد، بیشتر از مقدار متعارف استفاده نمایید، ضامن آن هستید و باید عین آن را اگر موجود باشد به بیت المال برگردانید و اگر تلف شده باشد، باید عوض آن را بدهید و همچنین باید اجرت المثل استفاده از آن را هم در صورتی که اجرت

داشته باشد به بیت المال بپردازید.(1)

صید ماهیان بی فلس

صید ماهیان بی فلس(2)

همه ماهی ها برای خوردن خلق نشده اند صیادان باید ماهی های دارای فلس را صیند کنند. گاهی صیادان پس از آن که تور یا قلاب ماهی گیری را از آب بیرون می آورد، داخل تور، ماهیان بی فلسی را مشاهده کرده و آنرا در خشکی انداخته تا جان بسپارند اگرچه این دسته از ماهیان، بی فلس و حرام بشمار می آیند اما عدم بهره بری از آن دلیل بر زائد بودن آن نبوده و سزاوار است دوباره در آب گذاشته تا ادامه حیات دهند.

صید بی رویه و بحران محیط زیست

در زمان های سابق، صید ماهی هیچ تهدیدی برای محیط زیست نبوده است. امّا امروزه، به علت افزایش جمعیت و پیشرفت صنعت صید، سبب شده تا صید بی رویه ماهی و همچنین صید در فصل تخم ریزی، محیط زیست را به خطر انداخته و باعث کمیاب شدن بعضی از ماهیان و خطر انقراض آنان شده است، از این رو

1- توضیح المسائل آیت الله خامنه ای ،احکام قوانین و مقررات دولتی ، اموال دولتی.
2- فلس، همان پولک هایی است که روی پوست ماهی می باشد. (توضیح المسائل آیت الله بهجت، ص: 418)

دولت ها، برای حفظ محیط زیست و عدم انقراض بعضی از ماهیان، قوانینی وضع کرده و جرائمی را برای متخلفان این امر درنظر گرفته اند.

ماده 22 بند «ج» قوانین شیلات ایران:

اشاره

شرکت سهامی شیلات ایران می تواند صیادانی را که مرتکب یک یا تمام جرایم زیر شده باشند، به دادگاه معرفی نماید. دادگاه نسبت به مراتب و درجات جُرم ، مرتکبین را به پرداخت جزای نقدی از یک میلیون (1،000،000) ریال تا ده میلیون (10،000،000) ریال و مصادره محصولات صیادی و ابزار و آلات صید محکوم می نماید: 1. صید در مناطق ممنوعه ؛

2. صیدِ گونه هایی که صید آنها ممنوع شده است.

استفتاء

س : شکار و صید بی رویّه آبزیان، که موجب نابودی نسل آنها خواهد شد، از لحاظ شرعی چه حکمی دارد؟

ج : اگر موجب ضرر و زیان جامعه گردد حرام است.(1)

تبصره: اگرچه صید ماهی به صورت قاچاق، غیر

ص: 31

1- استفتائات آیت الله مکارم،ج 2 ،فصل 34 ،مسائل متفرقات ذبح. البته لازم به ذکر است که تشخیص این نابودی نسل ماهیان با کارشناسان مسلمان، امین و عادل اثبات می شود. و تشخیص مسؤولان نهادهای استکباری، در این باره فاقد اعتبار شرعی است.

قانونی و خلاف است و صیادان متخلف باید مجازات شوند؛ اما خوردن ماهی هایی که بدون مجوز، صید می شوند، حلال است.(1)

صید ماهی توسط زنان

جزیره «هنگام» به دهکده ماهیگیری شهرت دارد. در قدیم، مَردهای این جزیزه، برای کار با لِنج های بزرگ، به آن سوی آب ها سفر می کردند و زن ها و بچه ها در جزیره ای باقی می ماندند که چیزی برای خوردن در آن پیدا نمی شد. آب شور و زمین بی حاصل، زنان را برای تهیه غذا، راهی دریا می کرد، تا مردان جزیره با پول و آذوقه از راه برسند. این گونه بود که زنان ِجزیره ِ«هنگام» ماهیگیر شدند. ماهیگیران تکه ای از گوشت ماهی مرکب را به قلاب می زنند و آن را با وزنه ای به عمق آب می فرستند. آنان مقداری از ماهی های صید شده را به خانه می برند و بقیه را به سمّاک «ماهی فروش» می فروشند .(2)

از نظر اسلام اگرچه زنها می توانند به کار و اشتغال زایی بپردازند اما از آنجایی که لازمه صید، بودن در آب است حفظ حجاب و نشان ندادن زینت از تأکیدات قرآن کریم

1- استفتائات آیت الله ، بهجت احکام خوردن و آشامیدن ،سؤال5878.
2- اقتباس از وبلاگ صید و صیادی و آبزی پروری با اندکی تغیر و تلخیص90/ http://delvarseid.persianblog.ir/post/.

است که می فرماید:

به زنان باایمان بگو: ... و زینت خود را [مانند گوشواره و گردن بند] [در برابر کسی] آشکار نکنند مگر مقداری که [طبیعتاً مانند انگشتر و حنا و سرمه، بر دست و صورت] پیداست، و [برای پوشاندن گردن و سینه] مقنعه های خود را به روی گریبان هایشان بیندازند، و زینت خود را آشکار نکنند مگر برای شوهرانشان، یا پدرانشان...(1)

پرورش ماهی در استخر غصبی

اشاره

اسلام ارزش فراوانی برای اموال مردم قائل است. لذا اگر کسی با حیله و نیرنگ، زمین شخصی دیگر را غصب کند تا به پرورش ماهی اقدام کند علاوه بر آنکه مرتکب گناه بزرگی شده، نماز خواندن در آن مکان را هم باطل دانسته.پیامبر اسلام (صلّی الله علیه و آله وسلّم)فرمود: کسی که به ناحق زمینی را بگیرد، باید خاک آن را تا محشر به دوش بکِشد.(2)

ص: 33

1- اگرچه اسلام، از کار کردن زن جلوگیری نکرده اما کار کردن نباید سبب شود که شؤنات اسلامی رعایت نشود و واجبات الهی کنار گذاشته شود لذا زنانی که برای صید و صیادی قدم بر می دارند بیشتر باید رعایت حجاب کرده و حریم های الهی را رعایت کنند که وَ قُلْ لِلْمُؤْمِناتِ ...... وَ لا یُبْدینَ زینَتَهُنَّ إِلاَّ ما ظَهَرَ مِنْها وَ لْیَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلی جُیُوبِهِنَّ وَ لا یُبْدینَ زینَتَهُنَّ إِلاَّ لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبائِهِنَّ ....سوره نورآیه 31.
2- أَنَّ النَّبِیَّ (صلّی الله علیه و آله وسلّم)قَالَ مَنْ أَخَذَ أَرْضاً بِغَیْرِ حَقِّهَا کُلِّفَ أَنْ یَحْمِلَ تُرَابَهَا إِلَی الْمَحْشَرِ (عوالی الئالی العزیزیه فی الاحادیث الدینیه ، ج 3 ، ص 474)

حکم فقهی

نماز در زمین غصبی، باطل است؛ هر چند روی جا نماز و تخت باشد.(1)

به کار گرفتن افراد در صید

زندگی بشر، زندگی جمعی است. اداره این زندگی جز از طریق تعاون و خدمت متقابل، امکان پذیر نیست، اگر همه مردم در یک سطح از نظر زندگی، استعداد باشند، اصل تعاون و خدمت به یکدیگر و بهره گیری هر انسانی از دیگران، متزلزل می شود.(2) خداوند منان، برخی از افراد را از تمکّن بیشتری بهرمند کرده تا افرادی را که از بهره مادی کمتری برخوردارند به کار گرفته شوند تا در مقابل زحماتی که مُتحمِّل می شوند، استحقاق مزد پیدا کنند.

قرآن می فرماید:

« آیا آنان هستند که رحمت پروردگارت را تقسیم می کنند؟ ما در زندگی دنیا معیشت آنان را میانشان تقسیم کرده ایم، و برخی را از جهت درجات [فکری و مادی] بر برخی برتری داده ایم؛ تا برخی از آنان، برخی دیگر را [در امر معیشت و سایر امور] به خدمت گیرند و رحمت پروردگارت از آنچه آنان جمع می کنند، بهتر

1- توضیح المسائل مراجع، ج 1، ص 511.
2- تفسیر نمونه ،ج 21 ،ص 51.

است.» (1)

متأسفانه بعضی از صیادان و کارفرمایان، مزد کارگران را با تأخیر زمانی زیادی پرداخت می کنند و یا اصلاً پرداخت نمی کنند. که شرع مقدس به شدت از این کار نهی کرده و برای کسانی که نسبت به حقوق زیر دستان، سهل انگاری می کنند وعده عدم مغفرت داده است.

پیامبر اکرم(صلّی الله علیه و آله وسلّم) فرمود«خداوند آمرزنده هر گناهی است مگر کسی که مزد کارگر یا مهریه زنی را غصب کند»(2)

معرفی ماهی های خاویاری، تزئینی و میگو

ماهی های خاویاری

دریای خزر مهم ترین منبع ماهیان خاویاری در جهان است بطوری که حدود 90 درصد از خاویار غیر پرورشی عرضه شده به بازارهای جهانی، محصول این دریا است. شرایط زیستی حاکم بر سواحل جنوبی خزر، خاویار ایران را از بالاترین کیفیت در بازارهای جهانی برخوردار کرده است. لذا اداره شیلات، صید این ماهی ها را به علت

1- أَهُمْ یَقْسِمُونَ رَحْمَتَ رَبِّکَ نَحْنُ قَسَمْنا بَیْنَهُمْ مَعیشَتَهُمْ فِی الْحَیاهِ الدُّنْیا وَ رَفَعْنا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجاتٍ لِیَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ بَعْضاً سُخْرِیًّا وَ رَحْمَتُ رَبِّکَ خَیْرٌ مِمَّا یَجْمَعُونَسوره زخرف آیه32.
2- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلّی الله علیه و آله وسلّم) إِنَّ اللَّهَ عزّوجلّ غَافِرُ کُلِّ ذَنْبٍ إِلَّا رَجُلٌ اغْتَصَبَ أَجِیراً أَجْرَهُ أَوْ مَهْرَ امْرَأَه (جامع أحادیث الشیعه (للبروجردی) ؛ج 24 ؛ ص82)

درخطر افتادن نسل آنان ، غیرقانونی اعلام کرده است.

پنج گونه از ماهیان خاویاری در دریای خزر وجود دارد که عبارتند از :

1. فیل ماهی یا بلوگا؛

2. تاس ماهی ایرانی یا قره برون؛

3. تاس ماهی روسی یا چالباش؛

4. شیپ؛

5. اوزون برون یا سوروگا .(1)

ص: 36

1- سایت پایگاه اطلاع رسانی سازمان شیلات ایران با اندکی تلخیص www.fisheries.ir/portal/Home فیل ماهی یا بلوگا: بزرگترین عضو این خانواده است که در دریای خزر زیست می کنند و به همین واسطه به فیل ماهی معروف است. مرغوب ترین خاویار از این گونه استحصال می گردد. تاس ماهی یا قره برون: این گونه، بومی سواحل ایران است و خاویار آن رنگ های متنوعی از رنگ طلایی تا خاکستری تیره را در بر می گیرد. تاس ماهی روسی یا چالباش: مهم ترین گونه تاس ماهیان در شمال دریای خزر محسوب می گردد و در بخش های جنوبی نیز یافت می گردد. شیپ: این گونه از جمله ماهیان نادر و کمیاب در دریای خزر محسوب می گردد، به طوری که در معرض انقراض قرار گرفته و صید آن ممنوع است. اوزون برون یا سوروگا: کوچک ترین عضو 5 گونه بومی خزر بوده که به واسطه پوزه بلند و شکل منحصر به فرد آن به نام اوزون برون (دماغ بلند به زبان ترکی) معروف است. خاویار آن از نظر ظاهری ریزتر از بقیه، اما از نظر طعم و مزه دلچسب تر از بقیه گونه ها می باشد.

در زمان حضرت امام خمینی ره در فلس دار بودن و عدم فلس دار بودن ماهی اوزون برون اختلاف شده که کارشناسان معتقد بودند اوزون برون از جمله ماهیانی هستند که فلس دار بوده لذا به دستور امام خمینی ره سمیناری در سال 1362 برای اثبات فلس داشتن ماهی اوزون، تشکیل شده که ما در این قسمت متن کامل سمینار را بیان می کنیم:

«در نیمه سال 1362 پیرو بررسی حلّیت یا حرمت تاسماهی، فیل ماهی و ماهی ازون برون، سمیناری در بندر انزلی مُتشکل از نماینده امام (قدسّ سرّه) در استان گیلان و عده ای از روحانیون گیلان، مازندران، قم و دفتر امام (قدسّ سرّه) و همچنین با حضور جمعی از اهل عرف و ماهی شناسان و اساتید علوم زیست شناسی و متخصّصان مورد اعتماد برگزار گردید.

در این سمینار، متخصّصان با دست خط خود نوشته اند و امضا کردند که انواع تاسماهیان دریای خزر، ماهی ازون

ص: 37

برون، شیپ و فیل ماهی در قسمت هایی از بدنشان مخصوصاً بر روی ساقه بالایىِ باله دُمی، دارای فلس های لوزی شکل می باشند.

اسامی متخصّصانِ امضا کننده بدین شرح است:

دکتر غلام حسین وثوقی: دکتر در رشته ماهی شناسی از دانشگاه هامبورگ؛

دکتر بابا مخیّر: دانشیار دانشکده دام پزشکی تهران؛

دکتر قباد آذری تاکامی: استاد یار دانشکده پزشکی؛

آقای هوشنگ قیاسی: کارشناس آبزیان و متخصّص تکثیر و پرورش ماهی و ماهی شناسی از انگلستان؛

دکتر بهیار جلالی جعفری: کارشناس آبزیان؛

آقای علیرضا فردوسی: سرپرست واحد آبزیان؛

آقای مهدی یوسفیان: کارشناس تکثیر و پرورش ماهی؛

آقای محمد سعید: لیسانسیه زیست شناسی و سرپرست بخش تحقیقات آبزیان سازمان حفاظت محیط زیست؛

آقای مهدی گل سخن: فوق لیسانس در رشته ماهی شناسی و تکثیر ماهی؛

آقای ابوالقاسم شریعتی فیض آبادی: فوق لیسانس در رشته ماهی شناسی و تکثیر و پرورش ماهی شیلات

ص: 38

ایران.»(1)

ماهی ازوون برون حاوی تخم خاویار

خاویار

ماهی های تزئینی

متأسفانه یکی از کارهای ناپسندی که در جامعه ما بالخصوص در ایام عید رواج دارد، فروش ماهی های قرمز است. خدای متعال برای همه موجودات هستی، حتی برای ماهی های زینتی که برخی آنرا در ایام عید خریداری

1- امام خمینی ، رساله نوین ، خوردنی های حلال ، حرام ص 159 عبدالکریم بی آزار شیرازی

می کنند و در تُنگ شیشه ای کوچک قرار می دهند حقی قائل شده. زندانی کردن ماهیان در تُنگ های بسیار کوچک، و بازی کردن کودکان با این دسته از ماهیان، درحقیقت آزار رساندن به آفریده خداست.

افرادی که این دسته از ماهیان را در چنین مکان هایی نگهداری می کنند، باید به موقع به آنها غذا بدهند، آب آن را به موقع تعویض کنند و از دست کودکان دور نگه دارند، زیرا چنین ماهیانی به مراقبت بیشتری نیازمند. که در صورت عدم مراقبت های لازم، عُمرشان کوتاه شده و می میرند. لذا سزاوار است که پس از پایان تعطیلات عید، ماهی ها را در رودخانه، دریا و یا استخرهای بزرگ، رها کنند.

· متأسفانه برخی افراد برای منافع مادی خود، اقدام به رنگ کردن ماهی های معمولی، کرده و آنها را با نام ماهی قرمز و تزیئنی می فروشند که باعث مرگ زودرس این دسته از ماهیان می شود.

میگو (اربیان ، روبیان)

میگو از آبزیان حلال گوشت بوده و مانند ماهی تذکیه می شود، یعنی حلال بودن آن، مشروط به زنده گرفتن آن، از آب است.(1)

1- استفتائات آیت الله خامنه ای، احکام خوردن و آشامیدن ، سؤال1188 و استفتائات آیت الله بهجت ، ج4، ص 377، سؤال 5880 و آیت الله سیستانی، احکام خوردن و آشامیدن و آیت الله مکارم ، ج1، ص286، سؤال997 ، و استفتائات جدید، آیت الله تبریزی، ج1، ص 398 سؤال1766

میگوهای مشهور خلیج فارس عبارتند از :

میگوی ببری سبز؛

میگوی سفید هندی؛

میگوی موزی؛

میگوی سفید؛

میگوی خنجری؛

مرجان های دریایی

مرجان های که در زیر دریاها قرار دارد، شگفتی هایی است که انسان تازه بدان دست یافته. گیاهان دریایی زیر آب، همانند شهری چراغانی است که انسان از دیدن آن، به یاد عظمت خالقی هستی افتاده که«یا مَن فِی البَحرِ عَجَائِبُه» ای کسی که عجائبش در دریاست.

ص: 41

امروزه دانشمندان و دولت ها سعی در حفظ این گونه صخره های دریایی می کنند. از این رو، سزاوار است صیادان مراقب گیاهان دریایی باشند تا مبادا این گیاهان بسیار زیبا آسیب ببینند.

منع آزار آبزیان

در فقه اسلام، ادرار کردن در لانه حیوانات و آب راکد و جاری مکروه دانسته شده زیرا مایه آزار برخی موجودات است. پیامبر اکرم(صلّی الله علیه و آله وسلّم) از ادرار کردن در آب جاری جز هنگام ضرورت نهی کرده و فرمود: در آب آبزیانی هستند(1) و همچنین از ادرار در آب راکد نهی کرده و فرمود: موجب کم خردی است. (2)

نکته: علاقه مشتریان به خرید ماهی زنده، سبب شده تا بعضی فروشندگان برای فروش ماهی های زنده، آنها را در درون ظرفهای کوچکی قرار داده و در معرض دید همگان قرار می دهند که همین امر عاملی شده تا تعدادی از ماهیان بزرگ در این گونه ظرف ها، با کاهش اکسیژن مواجه شده و با سختی فراوان به حیات خود ادامه دهند که این یکنوع دیگری از آزار آبزیان بشمار می آید.

ص: 42

1- قَالَ أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ (علیه السّلام) إِنَّهُ نَهَی أَنْ یَبُولَ الرَّجُلُ فِی الْمَاءِ الْجَارِی إِلَّا مِنْ ضَرُورَهٍ وَ قَالَ إِنَّ لِلْمَاءِ أَهْلًا (وسائل الشیعه، ج 1،ص341)
2- عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صلّی الله علیه و آله وسلّم) فِی حَدِیثِ الْمَنَاهِی قَالَ: وَ نَهَی أَنْ یَبُولَ أَحَدٌ فِی الْمَاءِ الرَّاکِدِ فَإِنَّهُ یَکُونُ مِنْهُ ذَهَابُ الْعَقْل (وسائل الشیعه ؛ج 1 ؛ ص341)

نماز، انسان را با خالق هستی پیوند می زند. صیادان در همه حال به ویژه در سختی ها و هنگام روبه رو شدن با امواج خروشان دریا، به این نیاز، بیشتر پی برده که انسان، محتاجِ نماز است و در عرصه های خطر، محتاج تر.

صیادان علاوه بر آنکه باید به نماز اوّل وقت، مقیَّد باشند باید احکام مربوط به نماز در دریا را هم یاد بگیرند، مثلاً باید بدانند که چگونه قبله شناسی کنند؟آیا خواندن نماز در کشتی در حال حرکت صحیح است یا خیر؟ و دهها سؤال دیگر که ما در اینجا تنها به یک نمونه از احکام شرعی نماز در دریا بَسَنده می کنیم.

نماز خواندن در وسائل نقلیه ای که موجب حرکت و تکان خوردن انسان نمی شود و انسان در آن وسائل آرامش دارد؛ مثل کشتی، هواپیما، قطار با رعایت شرایط نماز، مثل قبله، اشکال ندارد. ولی اگر عرفاً با استقرار و طمأنینه منافات داشته باشد مثل قایق و ماشین سواری صحیح نیست مگر در حال ضرورت و تنگی وقت.(1)

صیادان علاوه بر احکام نماز، باید احکام مربوط به میت(اعم از غسل، کفن و دفن را فرا گرفته که در صورت مشاهده چنین مسأله ای، قدرت بر غسل و کفن و دفن

1- رساله توضیح المسائل، آیت الله فاضل، ص: 149، مسأله252

میت را داشته باشند.

اگر کسی در کشتی بمیرد، چنانچه جسد او فاسد نمی شود و بودن او در کشتی مانعی ندارد، باید صبر کنند تا به خشکی برسند و او را در زمین دفن کنند وگرنه، باید در کشتی غسلش بدهند و حنوط و کفن کنند و پس از خواندن نماز میّت چیز سنگینی به پایش ببندند و به دریا بیندازند یا او را در خمره بگذارند و درش را ببندند و به دریا بیندازند و اگر ممکن است باید او را در جایی بیندازند که فوراً طعمه حیوانات نشود.(1)

آثار صید در زندگی اقتصادی

اشاره

برکات صید فقط شامل صیادان نمی شود ؛ بلکه بسیاری از مردم از آن بهره مند می شوند، اکنون به معرفی برخی از آنان می پردازیم:

صیادان

نخستین افرادی هستند که از صید بهره می برند.

1- بنابر فتوای آیت الله زنجانی ، آیت الله تبریزی، آیت الله سیستانی، آیت الله بهجت و آیت الله صافی، پس از خواندن نماز میّت، در ابتداء او را در خمره بگذارند و درش را ببندند و به دریا بیندازند و الّا اگر خمره نبود چیز سنگینی به پایش بسته و به دریا بیندازند و اگر ممکن است باید او را در جایی بیندازند که فوراً طعمه حیوانات نشود (توضیح المسائل مراجع، ج1، ص 339، مسأله616)

ماهی فروشان

که با فروش ماهی های صید شده، مخارج زندگی خود را تأمین می کنند.

سازندگان کشتی و قایق

کشتی یا قایق از چوب ، میخ ، آهن و غیره ... ساخته می شود. اکنون بسیاری از چوب بُری ها ، فروشندگان آهن از برکات صید رونق گرفته و تعداد بسیاری از افراد جامعه را در کارگاهای خود مشغول به کار ساخته اند.

در گِروِ رونق صیادی است. اکنون هزاران نفر در کارگاه های ساخت قایق ، کشتی ، صنایع وابسته به آن کار می کنند.

وسایل صیادی

ساخت وسایل صیادی، مانند تور ماهیگیری، چوب پنبه، سُرب و طناب، در بسیاری از کارگاه ها اشتغال زایی خوبی را برای جوانان به وجود آورده است.

صادرات صید

شده تا عده ای دیگر امروزه به دلیل پیشرفت صنایع حمل و نقل و کنسروسازی شرائطی فراهم شده از آثار صید بهره مند شوند.

1. صیادان به علت خطرات زیاد صید مثل مواجه شدن با امواج خروشان دریا و غرق شدن، گم کردن راه، کمبود سوخت و مواد غذایی، خراب شدن کشتی و ... باید قبل از رفتن به دریا، کار خود را با نام خداوند و دعا و صدقه آغاز کنند.

امام صادق(علیه السّلام) فرمود: صدقه با دست خود ، انسان را از مرگ بَد و هفتاد نوع بلاء،حفظ می کند. (1) و در حدیثی دیگر فرمود: هر کس از بلایی بترسد که به او برسد و پیش از رسیدن آن بلاء، درباره (برطرف شدن) آن، دعا کند، خدای عز و جل هرگز آن بلاء، را به او نشان نمی دهد.» (2)

یکی از واجبات مهم صیادی، دانستن شناست.

صیادان باید لوازم اولیه صید و همچنین لباس های غریق نجات را، همراه داشته باشند؛ اگرچه مدت حضورشان در دریا بسیار کم باشد.

صیادان از جمله اقشار زحمتکشی هستند که «رزقشان صددرصد خدادادی و از طریق حلال و به

1- قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (علیه السّلام)یَقُولُ الصَّدَقَهُ بِالْیَدِ تَقِی مِیتَهَ السَّوْءِ وَ تَدْفَعُ سَبْعِینَ نَوْعاً مِنْ أَنْوَاعِ الْبَلَاءِ (الکافی ،ج 4 ،ص3) .
2- أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السّلام)قَالَ: مَنْ تَخَوَّفَ مِنْ بَلَاءٍ یُصِیبُهُ فَتَقَدَّمَ فِیهِ بِالدُّعَاءِ لَمْ یُرِهِ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ ذَلِکَ الْبَلَاءَ أَبَداً (الکافی ،ج 2 ،ص 472).

صورت طبیعی است، مثل دو نفر که مشغول ماهیگیری می شوند، یکی صدها ماهی در توری که او افکنده صید می شود، ولی دیگری چند ماهی به تور صید می کند. (1) و همین امر زمینه ساز توجه بیشتر آنان بسوی خدا شده و باید از حسادت نسبت به یکدیگر دوری بورزند که وَ اللّٰهُ فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلى بَعْضٍ فِی الرِّزْقِ»(2) و خداست که رزق بعضی افراد را بر بعضی دیگر برتری داده است.

برخی از قوانین شیلات ایران

بنادر صیادی تحت سرپرستی و نظارت شیلات اداره خواهد شد.

به منظور حمایت از فعالیت های صید و صیادی:

الف. شیلات می تواند مالکان شناورهای صید صنعتی ایرانی و خارجی را ملزم به بیمه نمودن شناورهای خود نزد بیمه گران ایرانی یا دارای نمایندگی در ایران برای جبران خسارت احتمالی وارده از جانب این شناورها در محدوده آب های ساحلی به شناورهای صید ساحلی بنماید.(3)

1- چهارصد نکته از تفسیر نور ، ص 196.
2- سوره نحل آیه 71.
3- البتّه الزام دیگران به کاری و به قرارداد خاص بر خلاف احکام اوّلیه فقهای اسلام است در این موضوع باید به احکام بیمه مراجعه شود.

ب. صندوق بیمه محصولات کشاورزی مکلف است نسبت به بیمه نمودن محصولات صید شده و سایر شرکتهای بیمه نسبت به بیمه نمودن ابزار و آلات صید اقدام نماید.

ج. شرکت سهامی شیلات ایران، هنگام صدور پروانه صید و صیادی برای کلیه شناورها، موظف است قبلاً بیمه نامه شناور و ابزار و ادوات را دریافت نماید.

حمل و استفاده از ابزار و ادوات صیادی غیر مجاز و همچنین موادی از قبیل مواد منفجره ،سمی و یا برقی که باعث ضعف، بیماری و یا مرگ آبزیان شوند، ممنوع می باشد.

انجام هرگونه فعالیت تکثیر و پرورش آبزیان با کسب مجوز از شرکت سهامی شیلات ایران، توسط اشخاص حقیقی و حقوقی که دارای شرایط مندرج در این قانون و مقررات اجرایی آن هستند، مجاز می باشد.

چنان چه ایجاد مزارع و تاسیسات تکثیر و پرورش آبزیان باعث خسارت به منابع آبزی شود، صدور مجوز تکثیر و پرورش ممنوع خواهد بود. در صورتی که تاسیسات تکثیر و پرورش در معرض آلودگی یا بیماری های مسری باشند، شیلات موظف است دستور اتخاذ تدابیر حفاظتی لازم را صادر نماید.

ص: 48

ماده 22

(الف) هر شناور صیادی خارجی که بدون کسب پروانه لازم پیش بینی شده در این قانون، اقدام به انجام فعالیت صیادی در آبهای مذکور در ماده2 این قانون بنماید، به پرداخت جزای نقدی از دو میلیون ریال تا یکصد میلیون ریال و مصادره محصولات صیادی محکوم می گردد.

علاوه بر مجازات فوق الذکر، دادگاه می تواند شناور صیادی، آلات و ادوات صید و سایر ابزار موجود در شناور را نیز مصادره نماید.

(ب) مرتکبین جرایم ذیل:

انجام فعالیت صیادی اشخاص ایرانی بدون کسب پروانه لازم پیش بینی شده در این قانون،

انتقال غیر مجاز محصولات صیادی از شناور به شناورهای غیر مجاز،

عرضه و انتقال آبزیان به منظور تکثیر و پرورش آنها بدون داشتن گواهی بهداشتی،

فروش آلات و ادوات صیادی غیر مجاز،

تغییر مسیر ، ایجاد موانع فیزیکی و احداث هرگونه تأسیسات غیرمجاز در رودخانه هایی که به عنوان مسیر مهاجرت یا تکثیر طبیعی آبزیان تعیین شده اند،

ایجاد هرگونه آلودگی یا انتشار بیماری های مسری و

ص: 49

تخلیه فاضلاب های صنعتی و هرگونه مواد آلاینده که باعث خسارت به منابع آبزی شود.

با حکم محاکم قضایی ، محکوم به پرداخت جزای نقدی تا سه برابر ارزش محصول (متناسب با نوع تخلف، ظرفیت شناور، میزان و نوع صید) برای موارد 1، 2، 3 و یا یک تا پنج میلیون ریال برای سایر موارد می شود. بعلاوه ، دادگاه می تواند محصولات صیادی و پرورشی و یا حاصل فروش آنها و آلات و ادوات صید و سایر ابزار و مواد به کار رفته در ارتکاب جرایم را مصادره نماید و واحد آلاینده را نیز تا رفع نقص از ادامه کار باز دارد.

در صورت تکرار جرایم مقرر در این بند، دادگاه علاوه بر مجازات مقرر، آلات وادوات صید و سایر ابزار و ادوات به کاررفته در ارتکاب جرایم مذکور را مصادره می نماید.

(ج) شرکت سهامی شیلات ایران می تواند صیادانی را که مرتکب یک یا تمام جرایم زیر شده باشند به دادگاه معرفی نماید. دادگاه نسبت به مراتب و درجات جرم، مرتکبین را به پرداخت جزای نقدی از یک میلیون (1،000،000) ریال تا ده میلیون (10،000،000) ریال و مصادره محصولات صیادی و ابزار و آلات صید محکوم می نماید:

1. صید در مناطق ممنوعه،

2. صید گونه هایی که صید آنها ممنوع شده است،

3. صید گونه هایی که برای آنها اجازه لازم دریافت نشده است،

4. فعالیت شناورهای صیادی صنعتی در مناطق صید ساحلی،

5. صید با آلات و ادوات و مواد غیرمجاز و یا نگاهداری این گونه آلات و ادوات و مواد در شناور بدون کسب مجوز از شیلات،

6. حمل و نگهداری محصولات صید شده غیر مجاز در شناور،

7. عدم ارسال اطلاعات مربوط به ماده 16 این قانون و یا ارائه اطلاعات غیر واقعی مربوط به صید و فعالیت های تکثیر و رورش انجام شده و به ترتیب مقرر در این قانون ومقررات اجرایی آن،

8. عدم رعایت مقررات مربوط به در معرض دید قرار دادن علایم، اسامی، حروف و شماره هایی که شناسایی یا تعیین هویت شناور را ممکن می سازد.

(د) صید، عمل آوری، عرضه، فروش ، حمل و نقل ، نگهداری واردات و صادرات انواع ماهیهای خاویاری و خاویار ، بدون اجازه شیلات ممنوع است و مرتکب و مرتکبین به جزای نقدی تا سه برابر ارزش محصول (متناسب با نوع و میزان صید) و حبس یک تا سه ماه

ص: 51

محکوم می شوند.

در صورت تکرار جرایم مقرر در این بند، دادگاه ، مرتکب یا مرتکبین را علاوه بر جزای نقدی مقرر ، به نودویک روز تا شش ماه حبس تعزیری محکوم می نماید.

ماده 23

آئین نامه های اجرایی مورد نیاز این قانون ظرف مدت 3 ماه ، به پیشنهاد وزارت جهاد سازندگی با هماهنگی سازمان حفاظت محیط زیست، تهیه و به تصویب هیات وزیران می رسد. قانون فوق، مشتمل بر بیست و سه ماده و پنج تبصره در جلسه علنی روز سه شنبه مورخ چهاردهم شهریور ماه یکهزار وسیصد وهفتاد وچهار مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ 22/6/1374 به تایید شورای نگهبان رسیده است. علی اکبر ناطق نوری، رئیس مجلس شورای اسلامی.(1)

ص: 52

1- سایت پایگاه اطلاع رسانی سازمان شیلات ایران http://fisheries.ir/portal/Home/Default.aspx

فصل دوم: احکام تذکیه صید

شرط تذکیه

اشاره

تذکیه ماهی، به این است که اگر ماهی فَلْس دار را (به هر شکل و از هر نوعی که باشد،(1) خواه فلس آن کم باشد یا زیاد، کوچک باشد یا درشت، حتّی ماهیانی که فلس آنها سُست است و در دام می ریزد)(2) زنده از آب بگیرند و بیرون آب جان دهد، پاک و خوردن آن حلال است.(3) آنچه که مهم است اینکه فلس ماهی باید با چشم عادی و بدون

1- جامع المسائل آیت الله فاضل ، ج 1 ، احکام خوردن و آشامیدن، سؤال1366.
2- رساله توضیح المسائل (مکارم)؛ ص: 437، مسأله2247
3- توضیح المسائل مراجع، ج2، ص590، مسأله2615

وسایل ذرّه بین دیده شود. (1) امام صادق (علیه السّلام) فرمود : ماهی فلس دار را بخور و ماهی بی فلس را نخور(2)

در روایتی از حضرت امیر(علیه السّلام) نقل شده که فرمود: «هرگاه مردی، ماهی را صید کند و آن ماهی تکان می خورد و دُمهای خود را به حرکت در می آورد و چشم های خود را به هم میزد تذکیه ماهی به شمار می آید»(3)

کسی که ماهی را صید می کند، لازم نیست شیعه و مسلمان باشد و در وقت صید، نام خدا را ببرد(4)از امام صادق(علیه السّلام) درباره صید ماهیان سؤال شد: اگر

1- جامع الاحکام آیت الله صافی، ج 2، ص 318، سؤال2029 و استفتائات جدید آیت الله مکارم،ج 1، ص 282، سؤال987 و ج 2 ص 415، سؤال1221 و استفتائات آیت الله بهجت، ج 4، ص 376، سؤال 5876 و استفتائات آیت الله سیستانی، احکام خوردن و آشامیدن نرم افزار فقه اهل بیت (علیهم السّلام) و استفتائات آیت الله تبریزی ره، ج2، ص392، سؤال1624 و استفتائات آیت الله نوری،ج 1، احکام شکار و ذبح حیوانات، سؤال845 نرم افزار فقه اهل بیت (علیهم السّلام) مقام معظم رهبری: ماهیایی که فلس آنها با ذره بین یا میکروسکوپ دیده می شود دلیل بر فلس دار بودن آنهاست و خوردن این دسته از ماهیان حلال است. استفتائات آیت الله خامنه ای، احکام خوردن ، حلیت و حرمت حیوانات، سؤال1198 نرم افزار فقه اهل بیت (علیهم السّلام)

2- قَالَ الصَّادِقُ (علیه السّلام) کُلْ مِنَ السَّمَکِ مَا کَانَ لَهُ فُلُوسٌ وَ لَا تَأْکُلْ مِنْهُ مَا لَیْسَ لَهُ فَلْسٌ (وسائل الشیعه، ج 24 ،ص 129)

3- إِنَّ عَلِیّاً (علیه السّلام)کَانَ یَقُولُ فِی صَیْدِ السَّمَکَهِ إِذَا أَدْرَکَهَا الرَّجُلُ وَ هِیَ تَضْطَرِبُ وَ تَضْرِبُ بِیَدَیْهَا وَ یَتَحَرَّکُ ذَنَبُهَا وَ تَطْرِفُ بِعَیْنِهَا فَهِیَ ذَکَاتُهَا (الکافی، ج 6 ، ص 217)

4- توضیح المسائل مراجع، ج2، ص591، مسأله2617

بسم الله نگویند، چه حکمی دارد ؟ آن حضرت فرمود: اگر ماهی را زنده از آب بگیرند، اشکال ندارد.(1) لذا صید ماهی اهل تسنن و کسی که مسلمان نیست، برای ما حلال است.

استفتاء

س : آیا ماهی را می توان از یک مسلمان سنّی خرید، در حالی که نمی دانیم آن پولک دارد یا نه؟

ج: خریداری، جایز است؛ لیکن اگر پولک دار بودن آن احراز نشود خوردن آن جایز نیست.(2)

در خرید ماهی از غیر مسلمانان، باید معلوم شود که ماهی فلس داشته و زنده از آب شده و پس از گرفتن، در خارج آب جان داده که در این صورت خوردنش حلال است.(3) اما اگر معلوم نباشد و فروشنده ی غیر مسلمان، خودش بگوید که آن را زنده گرفته ام حرام است- مگر آنکه از حرف او یا از راه دیگر علم و اطمینان حاصل شود-(4) اما

1- أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (علیه السّلام)أَنَّهُ سُئِلَ عَنْ صَيْدِ الْحِيتَانِ وَ إِنْ لَمْ يُسَمَّ عَلَيْهِ فَقَالَ لَا بَأْسَ بِهِ إِنْ كَانَ حَيّاً أَنْ يَأْخُذَهُ (الكافی ، ج6 ، ص 216)
2- استفتائات،آیت الله سیستانی،احکام خوردن و آشامیدن
3- استفتائات آیت الله خامنه ای، احکام خوردنی ها و آشامیدنی ها ، صید ، ذبح و شکار حیوانات، سؤال1209 و استفتائات آیت الله سیستانی، احکام خوردن و آشامیدن
4- استفتائات آیت الله بهجت ، احکام خوردن و آشامیدن ، 5872 و استفتائات،آیت الله سیستانی،احکام خوردن و آشامیدن

اگر از نحوه صیدشان(1)و در فلس داشتن ماهی شک باشد، خوردنش جایز نیست. (2)

از بین رفتن فلس ها بخاطر تغییرات آب و هوایی و یا تغذیه خاص

استفتاء

س: بعضی ماهیان به علت تغذیه خاص یا تغییرات آب و هوایی، به مرور زمان پولک های خود را از دست می دهند و نسل بعدی آنها بدون پولک می شود آیا این دسته از ماهیان، پولکدار به حساب می آیند یا غیر پولکدار؟

ج: ماهی هایی که در اصل خلقتشان فلس دار باشند - هرچند از جهت عارضی فلس از او جدا شده- اگر زنده از آب بگیرند و بیرون آب جان دهد پاک و خوردن آن حلال است. (3)

1- شک در نحوه صید، بدین صورت که نمی دانیم، آیا با دست گرفتن و بیرون آب جان دادن، صید شده یا با برق دادن و یا کشتن در آب و غیره صید شده اند.
2- استفتائات آیت الله سیستانی، احکام خوردن و آشامیدن ، سؤال59
3- استفتاء پیامکی مؤلف از دفتر آیت الله خامنه ای و دفتر آیت الله صافی و دفتر آیت الله سیستانی، 8/10/1393 دفتر آیت الله نوری همدانی : چنانچه عرفاً جزء ماهیان فلس دار باشد خوردن آن بلامانع است.استفتاء پیامکی/ دفتر آیت الله شبیری: آن دسته که بدون پولک است (حتی در ابتدای تولد پولک نداشته) حلال نیست.استفتاء پیامکی سؤال10634

بخش دوم: آداب تجارت

اشاره

ص: 57

فصل اول: احکام فروش

چوب زدن ماهی

آغاز فعالیت ماهی فروشان با چوب زدن ماهی شروع می شود. صیادان ماهی ها را وارد بازار ماهی فروشان می کنند و پس از مراسم چوب زنی، هر یک از فروشندگان سهم خریداری شده خود را بر می دارد و برای فروش به مغازه خود می برد. مراسم چوپ زنی بدین شرح است:

در بازار ماهی فروش ها، ماهی ها را که تازه صید شده اند و هنوز نفس نفس می زنند، روی هم می ریزند و یک نفر «چوب زن» می شود. چوب زن معمولاً امینِ اهالیِ بازارِ ماهی فروشی ها است و حرفش اعتبار دارد. همیشه چوب زن، قیمتی برای فروش ماهی نمی دهد. بلکه گاهی

ص: 59

کارشناس مطلع هم در بازار حضور دارد و قیمت پایه می دهد و حراج ماهی ها آغاز می شود.

چوب زن پایین ترین قیمت کارشناس را اعلام می کند. قیمت ها برای هر کیلو یا هر عدد ماهی تعیین می شود. انگشت نشانه چوب زن هر بار که بالا می رود قیمت هم کمی بیشتر می شود تا آن جا که خریدار پیدا شود. قیمت ها سقف دارند و بازار نرخ معین دارد. اگر خریداری پیدا نشود، چوب زن تا قیمتی شمارش را ادامه می دهد و ماهی های بدون خریدار، قسمت ماهی گیران و ماهی فروشان شهر می شوند و در بازار سنتی به فروش می رسند. ماهی های چوب خورده و فروخته شده هم دسته بندی می شوند و برای فروش در معرض دید همگان قرار می دهند.(1)

1- گزارش ایسنا از رسمی دیرینه در بازار ماهی فروشان با اندکی تلخیص و تصرف.

بایسته های فروش ماهی

پاکیزگی

اسلام اهمیت فراوان به پاکیزگی می دهد. پیامبر اسلام(صلّی الله علیه و آله وسلّم) فرمود: هرگونه می توانید خود را پاکیزه کنید که خدا، اسلام را بر پاکیزگی بنا نهاده است و هرگز داخل بهشت نمی شود مگر شخص پاکیزه.(1)

شخص فروشنده باید از سه جهت به پاکیزگی اهمیت بدهد: پاکیزگی شخصی ، پاکیزگی محیط کار و پاکیزگی ماهی.

نظافت شخصی

فروشنده با تمیز کردن و خالی کردن شکم ماهی در معرض انواع میکروب ها قرار می گیرد، طبیعی است که باید از پاکیزگی شخصی برخوردار باشد؛ تا هم خودش سالم بماند و هم ناقل بیماری به دیگران نباشد. و سزاوار است برای در امان ماندن از میکروب ها و آسانی در تعویض لباس برای نماز، از یک روپوش و دستکش های مخصوص استفاده کند. پیامبر اسلام (صلّی الله علیه و آله وسلّم)فرمود: « لباس خود را بشویید، موهای بدن خود را بزنید، مسواک بزنید،

1- قال رسول الله (صلّی الله علیه و آله وسلّم)تنظّفوا بکلّ ما استطعتم، فان الله تعالی بنی الاسلام علی النّظافه و لن یدخُلَ الجنَّه الا کلّ نظیف . نهج الفصاحه ، حدیث 1182.

خود را بیارایید و پاکیزه باشید.» (1)

نظافت محیط کار

چه بسیار افراد پاکیزه ای که به علت رعایت نکردن نظافت محل کار، هم خودشان را در معرض انواع بیماری قرار می دهند و هم سبب کمتر شدن مشتری شده اند. لذا نظافت محیط کار، تأثیر بسیاری زیادی در جذب مشتری دارد.

محل فروش ماهی، هرشب قبل از بستن مغازه باید با آب تمیز شسته شود. از آن جا که ماهی فروشان برای تمیز کردن ماهی، به خالی کردن شکم ماهی می پردازند، آشغالهای ماهی، به ویژه در فصل تابستان به سرعت باید از مغازه ماهی فروشان دور شود. حضرت علی (علیه السّلام) فرمود:« هر بوی بد زننده ای را که موجب اذیّت می شود با آب پاکیزه کنید و خود را عهده دار این کار سازید، زیرا خدای عزّوجلّ از بندگان خود، آن را که به سبب آلودگی و پلیدی موجب اذیّت هم نشین خویش گردد، دشمن می دارد.»(2)

ص: 62

1- قال رسول الله (صلّی الله علیه و آله وسلّم)اغسلوا ثیابکم و خذوا من شعورکم و استاکوا و تزیّنوا و تنظّفوا ، نهج الفصاحه ، حدیث 377.

2- قال أَمِیرَ الْمُؤْمِنِینَ (علیه السّلام) تَنَظَّفُوا بِالْمَاءِ مِنْ النَّتْنِ الرِّیحِ الَّذِی یُتَأَذَّی بِهِ تَعَهَّدُوا أَنْفُسَکُمْ فَإِنَّ اللَّهَ یُبْغِضُ مِنْ عِبَادِهِ الْقَاذُورَةَ الَّذِی یَتَأَنَّفُ بِهِ مَنْ جَلَسَ إِلَیْه . خصال، ج 2 ،ص457.

پاکیزگی ماهی

در بعضی از شهرهای ساحلی، ماهی فروشان، ماهی ها را که از صیادان خریداری می کنند و بدن ماهی ها آلوده به شن بوده که ماهی فروشان باید ماهی ها را با آب تمیز بشویند.

تغییر دادن نام ماهی

متأسفانه مشاهده شده که بعضی از فروشندگان، بدون آگاهی دادن به مردم، بعضی از ماهیان مثل کوسه ماهی را با نام ماهی کُلی تغییر داده و به فروش می رسانند. عده ای دیگری هم با کندن پوست برخی از ماهیان بی فلس، آنها را با نام ماهی های فلس دار به فروش می رسانند. کند، که این نوع معاملات علاوه بر حلال شمردن غَشّ در معامله بوده و حرام است.

امام صادق(علیه السّلام) به شخصی فرمود: از نیرنگ و فریب بپرهیز چرا که هر کسی با نیرنگ و فریب معامله در مال خودش نیرنگ و فریب می خورد و اگر مالی نداشته باشد در اهل و خانواده خویش نیرنگ می خورد. (1)

1- أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: دَخَلَ عَلَیْهِ رَجُلٌ یَبِیعُ الدَّقِیقَ فَقَالَ إِیَّاکَ وَ الْغِشَّ فَإِنَّ مَنْ غَشَّ غُشَّ فِی مَالِهِ فَإِنْ لَمْ یَکُنْ لَهُ مَالٌ غُشَّ فِی أَهْلِهِ(الکافی (ط - الإسلامیه) ؛ ج 5 ؛ ص160)

کوسه ماهی

اشاره

امروزه در بعضی از مناطق، فروش کوسه ماهی، بصورت آزاد انجام می شود و فروشندگان آن ادعا می کنند کوسه ماهی، دارای فلس های ریزی بوده که به صورت ذرّه بین قابل دیدن است. در حالی که از مجموع کلمات فقها بدست می آید حلال بودن ماهی، دائر مدار فلس عرفی است که اگر عرفاً دارای فلس باشد حلال بوده و الّا حرام شمرده می شود. و دیدن فلس ها به صورت ذرّه بینی، ملاک حلیت ماهی شمرده نمی شود.

حکم فقهی

بنابر نظر مشهور فقها، ماهی باید عرفاً فلس دار باشد و با چشم عادی دیده شود. و لذا وجود فلس های ذره بینی یا

میکروسکوپی باعث حلیت ماهی نمی شود.(1)

1- جامع الاحکام آیت الله صافی، ج 2، ص 318، سؤال2029 و استفتائات جدید آیت الله مکارم،ج 1، ص 282، سؤال987 و ج 2 ص 415، سؤال1221 و استفتائات آیت الله بهجت، ج 4، ص 376، سؤال 5876 و استفتائات آیت الله سیستانی، احکام خوردن و آشامیدن نرم افزار فقه اهل بیت (علیهم السّلام) و استفتائات آیت الله تبریزی ره، ج2، ص392، سؤال1624 و استفتائات آیت الله نوری،ج 1، احکام شکار و ذبح حیوانات، سؤال845 نرم افزار فقه اهل بیت (علیهم السّلام) مقام معظم رهبری: ماهیایی که فلس آنها با ذره بین یا میکروسکوپ دیده می شود دلیل بر فلس دار بودن آنهاست و خوردن این دسته از ماهیان حلال است. استفتائات آیت الله خامنه ای، احکام خوردن ، حلیت و حرمت حیوانات، سؤال1198 نرم افزار فقه اهل بیت (علیهم السّلام)

ماهی یخ زده به نام ماهی تازه

بسیاری از خریداران تمایل زیادی به خرید ماهی های تازه دارند که همین امر سبب شده تا بعضی از سودجویان، ماهی های یخ زده را، آب کرده و به نام ماهی های تازه به فروش برسانند، که اسلام به شدّت از این کار نهی کرده و آن را به عنوان غشّ (نیرنگ و حیله) در معامله معرفی کرده، پیامبر اسلام (صلّی الله علیه و آله وسلّم)در مذمت این کار، سه بار فرمود: « هر که حیله و نیرنگ بورزد از ما نیست. هر که برادر مسلمان خود را فریب دهد خدای متعال برکت را از روزی اش بردارد و زندگیش را تباه سازد و او را به خودش واگذار کند.» (1)

خرید و فروش ماهی های سرقت شده

متأسفانه عده ای بجای آن که سختی کار را به خود تحمیل کنند و از رزق پاک الهی بهره مند شوند، راحتی خود را بر رنج دیگران تحمیل کرده و ماهی های صید شده صیاد زحمتکش را - که با سختی زیاد دل به دریای خروشان زده تا با کسب روزی اندکی ، بتواند امرار معاش کند- سرقت می کنند و می فروشند. امام علی علیه السلام فرمود: چهار چیز است که یکی از آنها وارد خانه ای نمی شود مگر

1- أَلَا وَ مَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا قَالَهَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ وَ مَنْ غَشَّ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ نَزَعَ اللَّهُ بَرَكَةَ رِزْقِهِ وَ أَفْسَدَ عَلَيْهِ مَعِيشَتَهُ وَ وَكَلَهُ إِلَى نَفْسِهِ (وسایل الشیعه ،ج 17، ص 283)

این که آن خانه خراب می گردد و آباد نمی شود: خیانت ، دزدی ، شُرب خمر و زنا. (1)

شخصی از امام صادق(علیه السّلام) سؤال کرد : مال غصبی و دزدی را می توان خرید؟ امام صادق (علیه السّلام) فرمود: اگر آن را می شناسی، نه(2)

در روایت دیگر از امام صادق (علیه السّلام)آمده «کسی که مالی را که می داند سرقتی است خریداری کند، در ننگ و گناه آن شریک است.»(3)

اعتماد به فروشنده

بعضی از مشتریان، پس از خریدن ماهی، ماهی را برای مدت کوتاهی به عنوان امانت، نزد فروشنده گذاشته تا پس از انجام دادن کارهای خود، برگشته و امانت خود را از فروشنده بگیرد. فروشندگان باید خیانت در امانت نکرده و ماهی های فاسد یا ماهی های دارای وزن کمتر را، جایگزین ماهی های فروخته شده نکنند.

رسول خدا (صلّی الله علیه و آله وسلّم)فرمودند : امانت داری باعث

1- امام علی(علیه السّلام) فرمود:أَرْبَعَهٌ لَا تَدْخُلُ وَاحِدَهٌ مِنْهُنَّ بَيْتاً إِلَّا خَرِبَ وَ لَمْ يُعْمَرْ بِالْبَرَكَهِ الْخِيَانَهُ وَ السَّرِقَهُ وَ شُرْبُ الْخَمْرِ وَ الزِّنَا (الکافی ، ج 19 ،ص 77)
2- من لایحضره الفقیه ،ترجمه ترجمه غفاری، علی اکبر ومحمد جواد و بلاغی، صدر ، ج 4 ،ص 307.
3- أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَنِ اشْتَرَى سَرِقَةً وَ هُوَ يَعْلَمُ فَقَدْ شَرِكَ فِی عَارِهَا وَ إِثْمِهَا (الکافی، ج 5، ص 229)

توانگری است، و خیانت، باعث فقر می شود.(1)

امام علی (علیه السّلام)فرمود: «بپرهیز از خیانت، که بدترین گناه است و خیانتکار به سبب خیانتش با آتش، عذاب می شود.»(2)

گران فروشی

یکی از معضلاتی که جامعه را تهدید می کند و با فرهنگ اسلامی ما منطبق نیست،گران فروشی برخی اجناس در ایام خاص مثل تعطیلات نوروز وغیره است. در ایام عید، مسافران زیادی به مناطق شمالی یا جنوبی کشور می روند و به علت وفور ماهی در این ایام ، تمایل زیادی به خرید ماهی دارند که متأسفانه بعضی از فروشندگان سودجو، ماهی ها را با قیمت گزافی به فروش می رسانند و انصاف را در معامله رعایت نمی کنند.

امام صادق(علیه السّلام) فرمود: آیا شما را به سخت ترین چیزی که خدای متعال بر بندگان خویش واجب کرده، خبر نکنم، سپس سه چیز را ذکر فرمود، که اول آن انصاف داشتن با مردم است.(3)

1- وسایل الشیعه، ج19، ص 78.
2- منابع فقه شیعه ،(ترجمه جامع احادیث الشیعه) ، ج 23 ، ص 1159.
3- أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ فِی حَدِیثٍ لَهُ أَ لَا أُخْبِرُکُمْ بِأَشَدِّ مَا فَرَضَ اللَّهُ عَلَی خَلْقِهِ فَذَکَرَ ثَلَاثَهَ أَشْیَاءَ أَوَّلُهَا إِنْصَافُ النَّاسِ مِنْ نَفْسِکَ (کافی، ج2، ص145)

سزاوار است که یک فروشنده، احکام مربوط معامله اعم از معامله نسیه، نقد، پس دادن جنس و قبول کردن آن(إقاله) و غیره را آموخته و سپس به تجارت بپردازد که حضرت امیر (علیه السّلام) سه بار فرمود ای اهل تجارت اول فقه بیاموزید سپس به تجارت روی بیاورید و در روایت دیگری از حضرت رسول(صلّی الله علیه و آله وسلّم) نقل شده که فرمود: هر کسی که خرید و فروش می کند با پنج خصلت را حفظ کند و الّا حق خرید و فروش را ندارد، اول ربا، دوم قسم خوردن، سوم پوشاندن عیب کالا، چهارم ستایش کردن مال زمانی که می فروشد، و پنجم مذمت کردن مال زمانی که می خواهد بخرد.(1)

سزاوار است که فروشندگان، کار خود را با یاد خدا، دعا و صدقه شروع کنند. صدقه، نه تنها سبب کاهش مال نمی شود، بلکه عامل افزایش رزق است. امام کاظم (علیه السّلام) فرمود: روزی را با صدقه دادن بطلبید.(2)

فروشندگان، باید در کسب و کار خود، توجه به خدا

1- أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ (علیه السّلام) يَقُولُ عَلَى الْمِنْبَرِ يَا مَعْشَرَ التُّجَّارِ الْفِقْهَ ثُمَّ الْمَتْجَرَ الْفِقْهَ ثُمَّ الْمَتْجَرَ الْفِقْهَ ثُمَّ الْمَتْجَرَ (الکافی، ج 5، ص، 150) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلّی الله علیه و آله وسلّم)مَنْ بَاعَ وَ اشْتَرَى فَلْيَحْفَظْ خَمْسَ خِصَالٍ وَ إِلَّا فَلَا يَشْتَرِيَنَّ وَ لَا يَبِيعَنَّ الرِّبَا وَ الْحَلْفَ وَ كِتْمَانَ الْعَيْبِ وَ الْحَمْدَ إِذَا بَاعَ وَ الذَّمَّ إِذَا اشْتَرَى (الکافی، ج 5، ص، 150)
2- «اسْتَنْزِلُوا الرِّزْقَ بِالصَّدَقَةِ» الکافی، ج4، ص 10.

داشته و او را، رازق حقیقی خود بدانند، لذا نباید برای کسب درآمد بیشتر به دیگران حسادت، ورزیده و یا با حیله و نیرنگ و یا گران فروشی ، فروش ماهی های حرام، به جمع آوری مال دنیا روی بیاورند.

ص: 69

فصل دوم: احکام مصرف

خواص ماهی

تفاوت زیستگاه ماهی ها در آب های شور و شیرین، رودخانه ها و استخرهای پرورشی، و غیره سبب شده که بعضی از ماهی ها خواص بیشتری نسبت به ماهی های دیگر داشته باشند؛ طبیعی است که خواص ماهی های دریایی از ماهی های پرورشی بیشتر باشد. - اگرچه هر یک از ماهی ها خواصی دارند که بعضی از ماهیان دیگر ندارند- اما به صورت کلی و مشترک می توان خواص آنرا به شرح ذیل بیان کرد.

ماهی سرشار از کلسیم، فسفر، ید و کلر و ویتامین هاست. فسفرِ گوشت ماهی برای ساختمان

ص: 71

استخوان و دندان بسیار مفید است. مقدار زیادی یُد در گوشت ماهی وجود دارد.

از آن جا که رژیم غذایی خوب باید روزانه 200-100 میلی گرم یُد برای افراد بالغ و 50 میلی گرم یُد برای کودکان داشته باشد، به راحتی می توان یُد مورد نیاز بدن را از طریق خوردن ماهی تهیه کرد.

ویتامین D موجود در ماهی، در استخوان سازی بدن نقش مهمی را ایفا می کند و باعث افزایش جذب کلسیم و فسفر در روده می شود. ماهی دارای ویتامین A است. این ویتامین از ویتامین های مهم بوده و کمبود آن باعث سخت شدن پوست و شکنندگی موها و شب کوری می شود.

مصرف گوشت ماهی در پیشگیری از برخی بیماری ها تأثیر دارد. افرادی که ماهی مصرف می کنند کمتر دچار سرطان و بیماری قلبی می شوند و نسبت به سایر افراد عمر طولانی تری دارند. پژوهشگران، دلیل آن را چربی مفید و بی نظیر ماهی می دانند. روغن ماهی، برخلاف چربی گوشت قرمز، سرشار از اسید چرب امگا 3 است. این اسید با رقیق کردن خون، شریان ها را حفظ می کند و باعث کاهش فشار خون می شود. ماهی از نظر دارا بودن آنتی اکسیدان های قوی، مانند ملونییوم کوآنزیم Q10 (ضد

پیری و بیماری) غنی است. برخی دیگر از فواید ماهی عبارت است از :

پیشگیری از سرطان پستان؛

جلوگیری از سکتهٔ مغزی؛

حفاظت از ریهٔ افراد سیگاری؛

دفاع از بدن در مقابل بیماری دیابت؛

توقف کردن حملات قلبی؛

حفظ خاصیت انعطاف پذیری شریان. (1)

تشخیص ماهی تازه

برخی از راه های تشخیص ماهی تازه عبارتند از :

بوی ماهی تازه، به هیچ وجه نامطبوع نیست.

ماهی تازه دارای چشم های برجسته و براق است. فرو رفتگی و تاری چشم ماهی، ناشی از فریزر شدن آن است.

فلس های ماهی تازه، کاملاً براق و لیز است و به پوست چسبیده است و به آسانی جدا نمی شود. چروکیدگی و سُستی فلس و ماندن جای انگشت روی پوست ، نشانه کهنه بودن ماهی است.

زمانی که دُم ماهی را در دست می گیرید، ماهی باید

1- سایت شبکه آفتاب با اندکی تلخیص و تصرفhttp://www.aftabir.com/lifestyle/view/ .

کاملاً استوار در جای خود بایستد. گوشت ماهی تازه، سفت است و حالت لاستیکی دارد و به استخوان چسبیده است. حالت خمیری و رنگ کدر و مات، دلیل بر کهنه بودن ماهی است. گوشت بعضی از ماهی ها، مانند شیر و قباد، نرم است و نرمی آن دلیل بر کهنه بودنش نیست.

آبشش ماهی تازه، قرمز است و بوی نامطبوع نمی دهد.آبشش ماهی کهنه به رنگ خاکستری مایل به قهوه ای است و مایع لزج و بدبویی روی آن را می پوشاند .(1)

پاک بودن ماهی مرده

مردار حیوانی که خون جهنده دارد - یعنی حیوانی که اگر رگ آن را ببرند خون از آن جستن می کند- نجس است،(2) و ماهی چون خون جهنده ندارد، اگر چه در آب بمیرد، پاک است.(3)

ص: 74

1- سایت اخبار آکانیوز http ://www.akairan.com/.
2- توضیح المسائل مراجع، ج 1،ص 73، مسأله 96
3- توضیح المسائل مراجع، ج 1،ص 69، مسأله 88

خوردن ماهی زنده

استفتاء

س: آیا خوردن ماهی های کوچک به صورت زنده حلال است؟

ج: خوردن نوع حلالِ آن اشکال ندارد. (1)

اجزای حرام گوشت ماهی

اگرچه ماهی فلس دار، پاک و حلال گوشت است امّا خوردن بعضی از اجزای آن مثل مدفوع و کثافات داخل شکم ماهی، حرام است. (2)

تخم ماهی

تخم ماهی، تابع خود ماهی است. همانطور که خوردن ماهیان بدون فلس یا مرده، حرام است تخم آنها حرام بوده و ماهیانی که فلس دار بوده وحلال اند تخمشان حلال است.(3)

1- استفتائات، آیت الله خامنه ای، احکام خوردنی ها و آشامیدنی ها، حلیت و حرمت حیوانات، سؤال1187
2- استفتائات آیت الله خامنه ای، احکام خوردن و آشامیدن ، سؤال 1196.
3- توضیح المسائل آیت الله فاضل ، مسأله 2114و تحریر الوسیله، ترجمه ج 3 ،ص 275 و استفتائات آیت الله خامنه ای، احکام خوردن و آشامیدن ؛ حلیت و حرمت حیوانات و استفتائات آیت الله سیستانی، احکام خوردن و آشامیدن

ماهی در شکم ماهی

بعضی از ماهیان بزرگی که صید می شوند در زمان تمیز کردن و پاره کردن شکم آنها، ماهیان کوچکتری به صورت بی جان دیده می شوند که بلعیده شده و سالم باقی مانده اند و تعدادی از آنها هم بصورت تکه تکه دیده می شوند که باید از خوردن چنین ماهیانی (سالم و تکه تکه) که در شکم ماهی، باقی مانده اند، اجتناب کرد.(1) حتی ماهیانی را که مار افعی آن را از دهانش بیرون انداخته باید اجتناب کرد مگر آنکه آن ماهی تکان خورده و در خارج آب با دست، گرفته شوند.(2)

ماهی نجاستخوار

همانطور که گوشت و شیر حیوان حلال گوشتی که به خوردن مدفوع انسان عادت کرده است، حرام و مدفوع و ادرارش نجس است، و به استبراء، حلال و پاک می شود، بنابر قول مشهور،این حکم شامل ماهی نجاست خوار نیز می شود. و کیفیّت استبراء آن بدین صورت است که حیوان را از خوردن مدفوع منع کرده و علوفه پاک در مدّتی

1- استفتائات آیت الله خامنه ای احکام خوردنی ها و آشامیدنی ها، حلیت و حرمت حیوانات، سؤال 1191 و استفتائات جدید آیت الله مکارم، ج 1، ص 278، سؤال964. اما آیت الله نوری همدانی حکم به حلال بودن این نوع ماهیان داده است. استفتائات آیت الله نوری همدانی، ج 1، احکام شکار و ذبح، سؤال863 و استفتئات، آیت الله سیستانی، احکام صید،
2- توضیح المسائل، آیت الله فیاض، ص617، مسأله2936

که برای هر حیوان تعین شده بدهند. ، قول مشهور، در مدّت زمان استبراء، چهل روز برای شتر، بیست روز برای گاو ... و یک شبانه روز برای ماهی است، برخی نیز تنها یک روز را بدون شب آن کافی دانسته اند.(1)

زدنِ چوب بر سر ماهی

برخی فروشندگان، با زدن چوب بر سر ماهی زنده، سبب زودتر جان دادن ماهی شده و پس از آن اقدام به شکافتن شکم ماهی و تمیز کردن آن می کنند که گاهی با اعتراض خریداران روبه رو می شوند، چرا که عده ای بر این اعتقادند که ماهی زنده باید خودش جان دهد و با زدن چوب بر سر ماهی تذکیه صورت نمی گیرد و این عامل حرام شدن ماهی می شود در حالی که ضربه زدن بر سر ماهی پس از صید ماهی بی اشکال بوده و خوردن آن جایز است. (2)

مردن ماهی بواسطه فشردگی محل در آب

بعضی از صیّادان بعد از صید ماهی یا میگو آنها را به

1- فرهنگ فقه مطابق مذهب اهل بیت (علیهم السّلام) ؛ ج 1، ص: 382 آیت الله فیاض: ماهی که نجاستخوار شده تا زمانی که عرفاً نجاستخواری او زایل شود، حرام می باشد. توضیح المسائل آیت الله فیاض، ص: 617، مسأله 2535

2- استفتائات آیت الله سیستانی، احکام خوردن و آشامیدن و استفتائات آیت الله خامنه ای، احکام خوردنی ها و آشامیدنی ها ، صید و ذبح و استفتائات آیت الله همدانی، ج 1، احکام خوردنیها و آشامیدنیها

طور نیمه جان داخل گونی گذاشته، سپس آن را داخل آب می گذارند(برای تازه ماندن) اگرچه بعضی از آنها به واسطه جراحت، یا فشردگی محلّ، در داخل آب می میرند. اما خوردن آن حلال است.(1)

علاوه بر آنکه صیادان در زمان حمل و نقل ماهی ها، آنها را داخل ظرف هایی مخصوص گذاشته که بعضی از ماهی های زیر ظرف، بعلّت خیس بودن ماهی ها ، کف آن پُر از آب شده و می میرند. ماهی هایی که بدین گونه می میرند حلال اند.

صدف دریایی

متخصّصین فنّ نظرمی دهند که گوشت داخل صدف از بهترین گوشت هاست و مصداق جِدّی « لحماً طریّاً» بوده و دارای خواص بی شماری است، لذا امروزه بعضی از أطبا، برای معالجه بعضی از امراض، خوردن صدف را تجویز می کنند اما همه این اوصاف نمی تواند مجوزی برای خوردن صدف دریایی شود، چرا که خوردن صدف دریایی جایز نبوده(2) و تنها در صورت ضرورت،

1- استفتائات آیت الله مکارم،ج 3 فصل 33 احکام صید .
2- استفتائات آیت الله سیستانی، احکام خوردن و آشامیدن، سؤال40 و استفتائات آیت الله خامنه ای، احکام خوردنی ها و آشامیدنی ها ، حلیت و حرمت حیوانات، سؤال1190 و استفتائات جدید، آیت الله مکارم، ج 1، ص 281، سؤال985

بی اشکال است.»(1)

لابستر (شاه میگو)

استفتاء

س: امروزه متخصّصین علم جانورشناسی می گویند: در دریاهای جنوبی کشور، نوعی خرچنگ دراز به نام شاه میگو و در آب های شیرین مرداب انزلی و رودخانه های وابسته به آن و بعضی دیگر از آبهای شیرین داخلی، نوعی خرچنگ دراز به نام خرچنگ آب شیرین زندگی می کند که شباهت ساختمانی بسیار زیادی با میگو دارد. از لحاظ ساختمان ظاهری، «شاه میگو» و «خرچنگ آب شیرین» تفاوت فاحشی با خرچنگ معروف - که دارای بدنی گرد و پهن است و در کنار دریا و یا رودخانه ها زندگی می کند- دارد، آیا اینها حلال هستند یا حرام؟

ج:حکم در این جا، تابع صدق موضوع در نظر عرف است. اگر به آن، خرچنگ (سرطان) گفته شود، حرام است و اگر صدق روبیان (میگو) بر آن کند، حلال است برای تشخیص این موضوع، می توانید به صیّادان مراجعه کنید. (2)

1- استفتائات جدید، آیت الله مکارم، ج 1، ص 281، سؤال985
2- استفتائات آیت الله مکارم ،ج 1 ، فصل سی ام ، احکام سربریدن و شکار حیوانات . بنابر فتوای آیت الله سیستانی خوردن شاه میگو، جایز نیست. استفتائات آیت الله سیستانی، احکام خوردن و آشامیدن

زنده بودن ماهی بعد از پاره کردن شکم

استفتاء

س: در بعضی از مراکزی که ماهی را به صورت زنده می فروشند، بعد از گرفتن ماهی از آب، ضربه ای به سر ماهی زده و فوراً شکم آن را پاره کرده و امعاء و احشاء آن را خارج می کنند؛ در حالی که هنوز ماهی، زنده و کمی حرکت دارد. آیا خوردن چنین ماهی ای حلال است؟

ج: اشکال ندارد.(1)

س: در بعضی مناطق، مردم بعد از صید ماهی، سر آن را جدا کرده و بدنش را می خورند، اخیراً متوجّه شدیم که سرها بعد از جدا شدن زنده اند و دهان ماهی ها باز و بسته می شود، آیا خوردن چنین ماهی هایی جایز است با این که هنوز سر آنها زنده است؟

ج: اشکالی ندارد.(2)

مروارید در درون شکم ماهی

اشاره

امام باقر(علیه السّلام)فرمود:« در میان بنی اسرائیل،عابد محروم و بدشانسی بود که

1- استفتائات، آیت الله خامنه ای، احکام خوردنی ها و آشامیدنی ها ، صید، ذبح، سؤال 1203

2- استفتائات جدید، آیت الله مکارم، ج 1، ص 282، سؤال989.

به هر کاری رو می کرد، چیزی به دست نمی آورد. از این رو، همسرش هزینه زندگی او را می پرداخت تا این که اموال او نیز تمام شد. پس یک روز که گرسنه شدند و چیزی برای خوردن نداشتند، همسر آن عابد، کلاف نخی رشته شده به وی داد و گفت: من چیز دیگری نداشتم. برو و با آن چیزی بخر تا بخوریم. عابد برای فروش کلاف نخ به بازار رفت، ولی مشاهده کرد بازار را بسته اند و خریداران در حال پراکنده شدن هستند، با خود گفت: ای کاش بر سر آب می رفتم، با آن وضو می ساختم و به سر و صورتم می پاشیدم و آن گاه به خانه می رفتم. با این تصمیم به کنار دریا آمد. در آن جا مرد ماهیگیری را مشاهده کرد که پیش از آمدن وی، تور انداخته بود ولی جز یک ماهی بی ارزش چیز دیگری صید نکرده بود که آن هم به قدری مانده بود که شل و بدبو شده بود. مرد عابد به وی گفت: این ماهی را در مقابل این کلاف نخ به من، بفروش و برای تعمیر تور ماهیگیری ات از آن استفاده کن. مرد ماهیگیر پذیرفت. عابد، کلاف نخ را به وی داد، ماهی را گرفت و به خانه آمد و ماجرا را برای همسرش بازگو کرد. وقتی همسرش شکم ماهی را برای تمیز کردن شکافت، در میان آن مرواریدی یافت. شوهرش را صدا زد و آن را به وی نشان داد. مرد عابد، مروارید را به بازار برد و آن را به بیست هزار درهم فروخت. آن گاه با آن

مال به خانه آمد. وقتی پول را بر زمین گذاشت، گدایی شروع به کوبیدن در کرد و گفت: ای اهل خانه، خداوند شما را رحمت کند، به بینوایی صدقه دهید. مرد عابد به وی گفت: وارد خانه شو. وقتی وارد شد، به وی گفت: یکی از این دو کیسه درهم را بردار. مرد بینوا نیز یک کیسه را برداشت و رفت. همسرش با مشاهده این وضع گفت: سبحان الله! هنوز ما توانگر نشده، نیمی از ثروتمان رفت. طولی نکشید که همان مرد بینوا درِ خانه را زد. مرد عابد به وی گفت: وارد شو. مرد بینوا وقتی وارد شد، آن کیسه را در جای خود نهاد و گفت: با شادکامی و گوارایی بخورید. من فرشته ای از فرشتگان پروردگار تو هستم. خداوند می خواست تو را بیازماید، پس تو را سپاسگزار یافت. آن گاه رفت. (1)

مروارید از اشیاء با ارزش و قیمتی است که خدای متعال در دل دریا و درون صدف های دریایی قرار داده است که ماهی ها آن را خورده و صیادان آن را صید می کنند.

حکم فقهی

اگرشخصی چنین ماهی را بخرد و در شکم آن گوهری

1- منابع فقه شیعه ،(ترجمه جامع حادیث الشیعه) ،ج 23 ، باب 6 ، حکم مال پیدا شده در شکم حیوان ، ص 1083.

بیابد، مال خود اوست و لازم نیست به فروشنده و صیاد خبر دهد و بنابر احتیاط واجب، باید خمس آن را بدهد.(1)

· خمس ماهی و حیوانات دیگری که انسان بدون فرو رفتن در دریا می گیرد، در صورتی واجب است که برای کسب بگیرد و به تنهایی، یا با منفعت های دیگر کسب او از مخارج سالش زیادتر باشد. (2)

اگر انسان در دریا فرو رود و حیوانی را بیرون آورد و در شکم آن جواهری پیدا کند که قیمتش 18 نخود طلا یا بیشتر باشد، چنانچه آن حیوان مانند صدف باشد که نوعاً در شکمش جواهر است باید خمس آن را بدهد. اگر آن حیوان اتفاقاً آن جواهر را بلعیده باشد، احتیاط آن است که حکم گنج را در آن جاری کند.(3)

مشکوک الفلس بودن ماهی

اگر شک کنیم که ماهی فلس دار هست یا خیر، باید احراز کنیم و مطمئن شویم که فلس دارد و الّا خوردنش جایز نیست(4) مگر آنکه از بازار مسلمین خریداری شود.(5)

ص: 83

1- توضیح المسائل فاضل ، مسأله 1223، ص 302.
2- توضیح المسائل، امام خمینی، ص 376، مسأله 1727
3- توضیح المسائل، امام خمینی، ص 376، مسأله 1729
4- توضیح المسائل، آیت الله فیاض، ص 617، مسأله2935
5- استفتاءات جدید آیت الله تبریزی؛ ج 2، ص 392، سؤال 1625

کنسرو های وارداتی

اشاره

امروزه پیشرفت تکنولوژی، سبب شده که بسیاری از اغذیه های گوشتی مثل ماهی را که در مدت زمانی کوتاهی قابل فساد شدن است به صورت کنسرو در آورده و با افزودن مواد نگهدارنده، مدت نگهداری آن را افزایش دهند لذا از آنجایی معیار استفاده از ماهی ها، فلس دار بودن آنهاست، کنسرو شدن آن سبب شده که ندانیم از چه نوع ماهی هایی(فلس دار یا بی فلس) در این کنسروها استفاده شده (اعم از کنسروهای داخلی و وارداتی) لذا بر آن شدیم که حکم کنسروها را در این قسمت بیان کنیم:

کنسرو های وارداتی

کنسرو های که از کشورهای غیر اسلامی وارد می شوند چنانچه اطمینان پیدا کند که زنده از آب گرفته اند و دارای فلس هستند خوردن آن مانعی ندارد(1) اما اگر شک داشته باشد محکوم به حرمت است(2)

و صرف اخبار کافر، کفایت نمی کند.(3)

· اگر فروشنده مسلمان باشد و بگوید تحقیق کرده ام و احتمال صدق بدهد خوردن آن مانعی ندارد. (4)

ص: 84

1- استفتائات جدید(آیت الله تبریزی)،ج 2، ص 394، سؤال 1629
2- استفتائات امام خمینی، ج 2، صید و ذباحه، ص502 .
3- جامع المسائل، آیت الله فاضل (فارسی)، ج 1، ص 45، سؤال98
4- استفتائات جدید (آیت الله تبریزی)،ج 1، ص 403.

مشکوک الفلس بودن کنسروهای داخلی

استفتاء

س: کنسروهای ماهی که در بازار مسلمین به فروش می رسد و مشکوک الفلس است، خریدن و خوردن آن چه حکمی دارد؟ آیا فرقی بین فروشنده شیعه مذهب و سنی مذهب وجود دارد یا نه؟ (با توجه به این که اهل سنت، ماهی بدون فلس را حلال می دانند).

ج: خوردن آن مانعی ندارد.(1)

ماهی های وارداتی

استفتاء

س: ماهی هایی که از خارج، وارد می شود، از نظر شرعی چه حکمی دارد و آیا در تذکیه ماهی، لازم است صید کننده مسلمان باشد؟

ج: اگر معلوم نیست که ماهی از کجا وارد شده و همچنین اگر معلوم باشد که از بلاد اسلامی وارد شده است، حلال است؛ ولی اگر معلوم است که از بلاد کفر آورده اند در صورتی حلال است که احتمال بدهند وارد کننده مسلمان، تذکیه آن را احراز کرده، و در دسترس مسلمین قرار داده است. و صید کننده ماهی لازم نیست

ص: 85

1- استفتائات جدید (آیت الله تبریزی)،ج 2، سؤال 1626ص 393

مسلمان باشد. و کافی است که ماهی زنده از آب اخراج شود و در خارج آب بمیرد.(1)

خرید پودر ماهی از غیر مسلمانان

استفتاء

س : پودر ماهی که معلوم نیست حرام گوشت است یا حلال گوشت و از خارج وارد می کنند برای غذای دام و طیور، چه حکمی دارد؟

ج:جایز است.(2)

چند حکم کلی:

فروش آبزیان حرام گوشت تنها برای منافع محلِّله ای مثل استفاده از پوست و پودر طیور و غیره بی اشکال است(3)

· فروش آبزیان حرام گوشت به کفار برای خوردن،

1- استفتائات امام خمینی ، ج 2 ،صید و ذباحه ص 498.
2- استفتائات (امام خمینی) ، ج 2 ، ص505.
3- استفتائات آیت الله صافی گلپایگانی، احکام خوراکیها حیوانات حرام گوشت و استفتائات آیت الله خامنه ای، مشاغل ، خرید وفروش محرمات سؤال 810 و استغتائات آیت الله صافی، احکام خوراکیها و استفتائات آیت الله مکارم، ج 1 ، فصل 30 ، احکام سربریدن و شکار حیوانات و استفتائات (امام خمینی) ،ج 2، ص 504، سؤال 3 ، استفتائات جدید آیت الله مکارم، ج 1، ص 282، سؤال988و جامع الاحکام، آیت الله صافی، ج 1، ص 286، سؤال974 و استفتائات آیت الله بهجت، ج3، ص202، سؤال4034

حرام است بجز برای منافع محلله مثل مصارف دامی یا دارویی(1)

استفاده از آبزیان حرام گوشت برای غیر خوردن مثل روغن، پوست، تبدیل به پودر(2)

خوراک طیور و غیره بی ٠ اشکال است. .(3)

آبزیان حرام گوشت عبارتند از ماهیان بی فلس، مثل نهنگ و قورباغه(4) خرچنگ(5) و هشت پا، کوسه(6)، تمساح،

1- استفتائات آیت الله خامنه ای، مشاغل ، خرید وفروش محرمات سؤال810 و استفتائات آیت الله صافی، احکام خوراکیها و استفتائات آیت الله خامنه ای، احکام خوردن و آشامیدن ؛ حلیت و حرمت حیوانات و استفتائات آیت الله صافی گلپایگانی، احکام خوراکیها ، حیوانات حرام گوشت

2- پودر ماهی محصولی است که از پختن ، خشک کردن و آسیاب کردن ماهی کامل یا ضایعات ماهی به دست می آید و با درصدهای مختلف در ترکیب خوراک دام، طیور و آبزیان قرار می گیرد. سالنامه آماری سایت پایگاه اطلاع رسانی سازمان http://fisheries.ir/portal/Home/Default.aspx

3- استفتائات آیت الله سیستانی، احکام خوردن و آشامیدن و استفتائات آیت الله بهجت ، احکام خوردنی و آشامیدنی ها ، سؤال 5877 و استفتائات (امام خمینی) سؤال 3 ،ج 2 ،ص 504

4- توضیح المسائل، آیت الله فاضل، ص 478، مسأله2113و استفتائات آیت الله خامنه ای، احکام خوردنی ها و آشامیدنی ها ، حلیت و حرمت حیوانات، سؤال1194

5- استفتائات آیت الله خامنه ای، احکام خوردنی ها و آشامیدنی ها ، حلیت و حرمت حیوانات، سؤال1194 و استفتائات جدید، آیت الله تبریزی، ج2، ص 390، سؤال1615 و توضیح المسائل آیت الله فاضل، ص 478، مسأله2113 و استفتائات آیت الله بهجت، ج3، ص 202، سؤال4013 و استفتائات جدید، آیت الله مکارم، ج 1، ص 281، سؤال984 و جامع الأحکام، آیت الله صافی، ج 1، ص 286، سؤال974

6- استفتائات آیت الله سیستانی، احکام خوردن و آشامیدن

کرکدیل[1] لاکپشت[2] مار ماهی، ماهی مرده و غیره ...

خاویار و خواص آن

اشاره

تخم این ماهی ها دارای ارزش غذای بالایی است و ارزش صادراتی خوبی برای کشور ما دارد. خاویار، همان تخم ماهی «اوزون برون» است. خاویار را مروارید سیاه دریای خزر می نامند.

ماده غذایی پرانرژی و دارای ارزش غذایی فراوان بوده و طعم و بویی بسیار خوشایند دارد. خاویار دارای پروتئین، چربی، قند، ویتامین ها و نمک های معدنی و آب است. ارزش غذایی 100 گرم خاویار، معادل 2800 کیلوکالری انرژی است. پروتئین های موجود در خاویار عبارتند از : هیستامین، ایزولوسین، لیزین، لیسنین، تسوئین آرژنین و میتونین.

خاویار دارای ویتامین های B12، B6، B2 ، PP ،E ، D ،C ،A است.

خاویار به علت غلظتِ اسیدهای چربِ نوع امگا 3 بسیار بالا، از ابتلا به افسردگی و بیماری های قلبی و عروقی پیشگیری می کند.

خاویار دارای نوعی الکل چرب با زنجیره بلند است که

1- استفتائات آیت الله خامنه ای، مشاغل ، خرید وفروش محرمات، سؤال810

2- استفتائات جدید، آیت الله مکارم، ج1، ص286 سؤال997

در بدن، به اسیدهای چرب تبدیل می شود. اسید فولیک و پانتوتونیک و مواد معدنی خاویار، مانند ید و فسفر، نیروی از دست رفته بدن در جوانی را در دوره نقاهت و بیماری عفونی به شخص بر می گرداند.

وجود اسیدهای چرب امگا3 در خاویار ، مانعِ افزایش کلسترول خون و به دنبال آن باعث پیشگیری از ابتلا به بیماری های قلبی و عروقی می شود. مصرف خاویار در پیشگیری از ابتلا به بیماری های آرتریت روماتوئید (التهاب مفاصل)، بیماری های دستگاه گوارش و بعضی سرطان ها، بسیار موثر است.

خاویار، سرشار از آهن است و به همین دلیل، مصرف آن به افراد مبتلا به کم خونیِ ناشی از فقر آهن، توصیه می شود. مصرف خاویار تأثیر بسزایی بر هوش کودکان دارد به همین منظور، مصرف آن به خانم های باردار توصیه می گردد.

مصرف خاویار برای جلوگیری از ضعیف شدن سلول های پوست و در نتیجه، ایجاد چروک و افتادگی آن، بسیار مفید است و باعث لطافت و شادابی پوست می شود. خاویار به علت داشتن پروتئین های کافی، عُصاره جوان کننده است.(1)

1- سایت سازمان شیلات ایران

حکم فقهی

خوردن خاویار، حلال است.(1)

ارزش غذایی میگو

میگو از لذیذترین غذاهای دریایی است هر صد گرم میگو، دارای 77 میلی گرم آب، 99 کالری انرژی، 1/18 گرم پروتئین 8/0 چربی، 163میلی گرم کلسترول و 91 میلی گرم قند است .

میگو نسبت به غذاهایی که پروتئین فراوان دارند، مانند گوشت ماهی و گروه ماکیان ، کالری کمتری دارد. پروتیئن موجود در میگو کیفیت بالایی دارد و حاوی تمام اسید آمینه های لازم جهت رشد است.

پروتئین میگو، مانند سایر جانوران دریایی، به دلیل نداشتن بافت هم بند به راحتی هضم می شود. میگو برای افراد مسن که در جویدن و هضم غذا مشکل دارند، گزینه مناسبی برای تأمین پروتئین روزانه است .

در میگو چربی کمی است، اسیدهای چرب امگا 3 - که از اسیدهای چرب غیر اشباع و برای سلامتی مفید هستند در میگو به وفور یافت می شوند. این دسته از اسیدهای چرب می توانند در کاهش خطر بیماری های

1- استفتائات آیت الله خامنه ای، احکام خوردن و آشامیدن، حلیت و حرمت حیوانات

قلبی مؤثر واقع شود.

اسیدهای چرب امگا 3- از اجزای ضروری برای غشای سلول مغز و بافت چشم است . میگو، منبعی غنی از ویتامین های D، C ، 12B ، 6 B ، A و E

و دارای کلسیم ، آهن ، منیزیم، پتاسیم، سدیم ، روی، مس ، منگنز و سلنیم است.(1)

تشخیص میگوی سالم از میگوی فاسد

اشاره

میگوها معمولاً توسط تورهای ترال از کف دریا و در زمان طولانی صید می شود. طولانی بودن زمان تورکشی موجب می شود رسوبات همراه تور به سطح آب کشیده شوند و میگوها آلودگی زیادی داشته باشند که اگر میگو در شرایطی قرار گیرد که محیط برای رشد و تکثیر میکرو ارگانیسم فراهم باشد، میکرو ارگانیسم ها سریعاً تکثیر می یابند و میگو چون نسبت به فساد حساس است، در صورت وجود آلودگی زیاد، در مدت کوتاه فاسد خواهد شد. در روش تشخیص مقایسه ای میگوی سالم از میگوی فاسد، موارد زیر از اهمیت برخوردار است.

بو

بوی بد، بوی شدید آمونیاک و سولفید هیدروژن

1- سایت اخبار آکانیوز (تغذیه سالم) با اندکی تلخیص http://www.akairan.com/

میگوی فاسد، آن را از میگوی سالم جدا می کند.

رنگ

میگوی پرورشی - که از گونه سفید هندی است - رنگ به سبز زیتونی است.

میگو از گونه موزی- که گونه غالب میگوی دریای خلیج فارس است- به رنگ صورتی روشن است.

میگوی سر تیز به رنگ سفید است و در میگوی سبز، تیره رنگ است.

اما میگوی فاسد، رنگ طبیعی خود را از دست می دهد و اکثراً به رنگ سفید و گاهی اوقات کدر می شود.

استحکام سر و بدن

پوست میگوی سالم، سفت و سخت است. سر میگوی سالم محکم به بدن آن چسبیده و رنگ آن نیز تغییر نکرده است. بافت گوشت میگوی سالم، حالت طبیعی دارد و پوست و گوشت آن، هنگام پختن، به رنگ نارنجی متمایل به قرمز در می آید.

میگوی فاسد تغییر رنگ می دهد. و در حال جدا شدن از بدن است. پوست میگوی فاسد، نرم است و به راحتی از گوشت جدا می شود. پیدایش رنگ نارنجی متمایل به قرمز در پوست میگوی فاسد، بستگی به درجه فساد میگو دارد؛ هر اندازه که میگو بیشتر فاسد شده باشد مقدار

پیدایش رنگ قرمز، کاهش می یابد.(1)

وظایف مردم در برابر ماهی فروشان

مردم یکی از تأثیر گذاران مهم در عرصه اقتصادی کشور و مدافع حقوق خود و دیگران هستند و بسیاری از انحرافات جامعه با کمک مردم رفع می شود.

مردم باید در برابر گران فروشی، پاکیزه نبودن محلّ فروش ماهی، فروش ماهی های حرام گوشت ، برخورد های نامناسب فروشندگان و غیره، به فروشندگان تذکّر داده یا به مسؤلان گزارش دهند.

معرفی تعدادی از ماهی های موجود، در آب های ایران

ماهی های دریایی خزر

اُزون بزون: گوشت این ماهی سفید، و سفت و بدون استخوان است . اُزون برون بسیار خوش مزه است. خاویار این ماهی، شهرت جهانی دارد .

ص: 93

1- سایت اخبار آکانیوز (تغذیه سالم) http://www.akairan.com

آزاد : نام فرنگی آن سومون ، سامن و سالمون است. دوکی شکل و کشیده است . فلسِ ریز دارد. پوشش نقره ای روشن و خال سیاه روی پوست آن دیده می شود . رنگ پوست آن سفید یا به رنگ نارنجی است . خاویار ماهی آزاد، درشت و نارنجی مایل به قرمز بلوری است.

سفید: دوکی شکل است. فلس نقره ای روشن و سربی تیره و دم دو فاق با گوشتی سفید و لطیف دارد. جنس نر آن کشیده تر است. روی سر آن خال های درشت و سفید دارد. گوشت نر آن، بیشتر است. نوع دریایی ماهی سفید، مرغوب تر از نوع پرورشی آن است. ماهی سفید را می توان سرخ کرد یا روی آتش کباب کرد یا به صورت بخار پز یا دودی کرد. ماهی سفید دریایی از لذیذترین و گران ترین ماهی ها در ایران به شمار می رود.

ص: 94

کفال: دوکی شکل است. پوزه تیز نقره ای رنگ و فلس درشت دارد. گوشت آن، سفید و سفت است. روس ها کفال را وارد دریای خزر کردند. مردم شمال ، کفال را دودی و شور می کنند یا به صورت سرخ شده یا کباب با نارنج و لیمو مصرف می کنند.

قزل آلا: در آب های شمالی و برخی رودخانه های داخلی پیدا می شود. نسبتاً کوچک است و پوست خال دار دارد. قزل آلا با خال 1. قرمز، بسیار مرغوب است. نوع رنگین کمان ماهی قزل آلا در بسیاری از استان ها پرورش داده می شود. این ماهی را معمولاً سرخ می کنند.

ص: 95

کولی: ماهی کوچکی است که فلس ریز نقره ای شکل دارد. انواع اصلی آن عبارتند از:

کاس کولی که گرده آن به رنگ کبود پَرِ طاووسی است.

ب) سیاه کولی که گرده آن سیاه است و فلس سربی تیره رنگ دارد.

شاه کولی رنگ نقره ای که تنه پهن دارد. کولی را معمولاً به صورت سرخ کرده یا کباب مصرف می کنند.

کپور: نوعی ماهی مرداب است و از آب های ساحلی دریای خزر و مرداب های کنار آن به دست می آید. ماهی کپور، اغلب به علت حرکت در گل و لای کف رودخانه یا مرداب و تغذیه از گیاهان، بوی گل و لای می دهد. برای از بین بردن آن کافی است که ماهی را مدتی در مخلوط سرکه قرار داد. ماهی کپور، دوکی شکل و پهن است و رنگ آن طلایی مایل به قهوه ای است و فلس های درشت دارد.

شِک ماهی یا هرنیگ: جزء ماهی های سرگردان اقیانوسها و دریاها، از جمله خزر، به حساب می آید. کلمه هرنیگ از نظرلغوی به معنای لشکر و سپاه است. وجه

تشبیه آن، این است که شک ماهیها به صورت گله ای در سطح وسیعی حرکت می کنند و به علت وفور آن، ارزان قیمت است. فلس این ماهی به سهولت از بدن جدا می شود.

سوف: بعد از ماهی سفید, پُر فروش ترین ماهی شمال است. این ماهی کشیده و دوکی شکل است. پوزه باریک فلس ریز نقره ای دارد و تقریباً بی استخوان است جزء ماهی های مرغوب به شمار می رود. گوشت آن سفید و نرم است.

ماهی های خلیج فارس

قباد: از خانواده تُن است. گوشت سفید و پرچربی و لطیف دارد ولی زود تازگی خود را از دست می دهد. قباد را به صورت کبابی، بخارپز، سرخ کرده و شور مصرف می کنند.

شیر ماهی: از خانواده تُن است. دوکی شکل، درشت و

ص: 97

کشیده است. پوزه باریک و دم باز دارد. پوست آن نازک و صاف است. رنگ سربی نقره ای دارد. رنگ گوشت خام آن، صورتی کم رنگ است. این ماهی تقریباً بی استخوان است و گوشت فراوان دارد و ضایعاتش کم است. ماهی شیر را می توان به صورت سرخ کرده، بُخارپَز و کبابی پخت.

تُن: برخی گونه های ماهی تُن در آب های جنوب ایران زندگی می کنند. ماهی تُن به سرعت شنا می کند. اگر آن را در استخرهای کوچک، آکواریوم یا در محیطی قرار داد که از شنا کردن آنها جلوگیری به عمل آید، فوراً خواهند مُرد. این ماهی را بیشتر به صورت کنسرو تهیه می کنند. کنسرو این ماهی از معروفیت خاصی برخوردار است.

سنگسر: کتابی شکل است و پوست نقره ای دارد که گاهی به سرخی می زند. فلس درشت و استخوان های

نسبتاً زیاد دارد. فیله سنگسر را می توان سرخ کرد و برای قلیه و کبابی هم مناسب است.

شوریده: دوکی شکل، ظریف و کشیده است. فلس ریز نقره ای دارد. گوشت آن سفید و کم استخوان است. و پس از پخت، نرم و لطیف است.

حلوا سیاه: شبیه حلوا سفید است. پوست آن خاکستری تیره است. گوشت حلوا سیاه به لطافت حلوای سفید نیست؛ ولی بسیار با مزه است.

سرخو: شبیه سنگسر است. رنگ آن نارنجی است.

ص: 99

گوشت سفید و لطیف دارد. برای سرخ کردن و قلیه مناسب است.

صبور ماهی: صبور، ماهی رودخانه است. کتابی شکل است و رنگ نقره ای درخشان و فلس درشت دارد. گوشت آن پُر چرب و خوشمزه است. صبور ماهی دارای استخوان های فراوان و ریز است.

شیر: از خانواده تُن است. ماهی دوکی شکل، درشت و کشیده است. پوزه باریک و دم باز دارد. پوست آن نازک و صاف است و رنگ سربی نقره ای دارد. گوشت خام آن صورتیِ کم رنگ است. این ماهی تقریباً بی استخوان است . گوشت فراوان دارد و ضایعاتش کم است.

ص: 100

زمین کن: فلس خشن دارد. زیر شکم آن سفید است و دم رنگین دارد. گوشت این ماهی پرچربی و برای قلیه خوب است.

شانک: از خانواده سبیتی است. این ماهی برای قلیه مناسب است. و فیله آن برای سرخ کردن خوب است.(1)

ص: 101

1- سایت پزشکان ایران با اندکی تغیر و تلخیص http://www.pezeshkan.org/?p=14926

منابع و مأخذ

1.نهج البلاغه صبحی صالح

2. استفتاءات (بهجت محمد تقی) 4 جلد، 1428 ه ق

3.استفتائات آیت الله علوی گرگانی از نرم افزار فقه اهل بیت (علیهم السّلام)

4. استفتائات آیت الله نوری همدانی از نرم افزار فقه اهل بیت (علیهم السّلام)

5. استفتائات آیت الله سیستانی از نرم افزار فقه اهل بیت (علیهم السّلام)

6. استفتاءات جدید (تبریزی) جواد بن علی، ، دو جلد، قم - ایران، اول، ه ق

7. تفسیر نمونه مکارم شیرازی ناصر، ناشر: دار الکتب الإسلامیه چاپ: 1374 ش

8.توضیح المسائل نویسنده: لنکرانی، محمد فاضل تاریخ نشر: 1426 ه ق

9.توضیح المسائل و استفتائات آیت الله خامنه ای از نرم افزار فقه اهل بیت (علیهم السّلام)

10. جامع المسائل : لنکرانی، محمد فاضل موحدی 2 جلد ناشر: انتشارات امیر قلم

11. استفتاءات جدید شیرازی، ناصر مکارم تعداد جلد: 3 ناشر: انتشارات مدرسه امام علی بن ابی طالب (علیه السّلام)

12.توضیح المسائل(محشّی) نویسنده: خمینی، سید روح اللّه موسوی تعداد جلد: 2 ناشر: دفتر انتشارات اسلامی

13.توضیح المسائل ، خمینی، سید روح اللّه موسوی نوبت چاپ: اول محقق/ مصحح: مسلم قلی پور گیلانی

14. تحریر الوسیله- ترجمه نویسنده: خمینی، سید روح اللّه موسوی- مترجم: اسلامی، علی تعداد جلد: 4

15. توضیح المسائل مراجع سید محمد حسن بنی هاشمی 2 جلد چاپ دفتر انتشارات اسلامی

16. نهج الفصاحه(مجموعه کلمات قصار حضرت رسول (صلّی الله علیه و آله وسلّم)پاینده، ابو القاسم عربی- فارسی،ناشر: دنیای دانش

17. الأصفی فی تفسیرالقرآن فیض کاشانی ملا محسن قرن: یازدهم: عربی ناشر: مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی

18.منابع فقه شیعه(ترجمه جامع الاحادیث الشیعه) نویسنده: بروجری، آقا حسین طباطبایی- مترجمان: حسینیان قمی

19. الکافی محمد بن یعقوب بن اسحاق الکلینی(ط - الإسلامیه)، 8جلد، دار الکتب الإسلامیه - تهران، چاپ: چهارم،

ص: 104

20.تفصیل وسائل الشیعه إلی تحصیل مسائل الشریعه شیخ حر عاملی، محمد بن حسن، ، 30جلد، مؤسسه آل البیت(علیهم السّلام)

21.مهدی- صبوری، محمد حسین تعداد جلد: 31 ناشر: انتشارات فرهنگ سبز تاریخ نشر: 1429 ه ق نوبت چاپ: اول

22. عوالی اللئالی العزیزیه فی الأحادیث الدینیه : ابن أبی جمهور، محمد بن زین الدین تعداد جلد: 4 ناشر: دار سید الشهداء (علیه السّلام)

23. الخصال نویسنده: ابن بابویه، محمد بن علی تاریخ وفات مؤلف: 381 ق محقق / مصحح: غفاری، علی اکبر تعداد جلد: 2

24. آداب معاشرت(ترجمه جلد 71 و 72 بحار الأنوار) بهشتی، محمد : فارسی ناشر: سلامیه چ 1364 ش نوبت چاپ: اول

25. من لا یحضره الفقیه : ابن بابویه / ترجمه غفاری، علی اکبر ومحمد جواد و بلاغی، صدر تعداد جلد: 6 ناشر: نشر صدوق .

26. جامع أحادیث الشیعه؛ بروجردی، آقا حسین طباطبایی، 31 جلد، انتشارات فرهنگ سبز، تهران - ایران، اول، 1429 ه ق

27. توضیح المسائل (مکارم)، شیرازی، ناصر مکارم، انتشارات مدرسه امام علی بن ابی طالب (علیه السّلام) السلام، پنجاه ودوم، 1429

28.استفتاءات (امام خمینی (قدسّ سرّه) 3 جلد، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ، 1422 ه ق

29. استفتاءات جدید (مکارم)، شیرازی، ناصر مکارم، 3 جلد، انتشارات مدرسه امام علی بن ابی طالب (علیه السّلام)، قم، دوم، 1427 ه

30. سایت آیت الله خامنه ای اجوبه الاستفائات .

ص: 105

31. سایت پایگاه اطلاع رسانی سازمان شیلات ایران http://fisheries.ir/portal/Home/Default.aspx

32. خبرگذاری دانشجویات ایران ایسنا http://isna.ir/fa/news/

33. سایت شبکه آفتاب http://www.aftabir.com/lifestyle/view/

34. سایت اخبار آکانیوز (تغذیه سالم) http://www.akairan.com/

35. وبلاگ صید و صیادی و آبزی پروری90 http://delvarseid.persianblog.ir/post/

36.سایت پزشکان ایران http://www.pezeshkan.org/?p=14926

ص: 106

عناوین منتشر شده از مجموعه فقه وزندگی

موضوع احکام مسجد

مؤلف محمدحسین فلاح زاده

احکام تاکسیرانی مهدی رفیعی

احکام معاملات ملکی اسماعیل محمدی

احکام پرستاری فاطمه استشاره

احکام اعتکاف محمد حسین فلاح زاده

احکام آرایشگری مریم واعظ

احکام رستوران ها و تالارهای پذیرایی جواد افتخاری

احکام کشتیرانی علی اکبرسرشار

احکام هتل داری حسینیه عظیمی

احکام مسکن غلامرضا قلی زواره

احکام جشن و شادمانی شمس الله صفرلکی

احکام تربیتی و ورزشی بانوان اعظم سپهری یگانه

احکام عکاسی عزت احمدی

احکام سینما و فیلم سازی سعید عباس زاده

احکام شیرینی پزی و قنادی محمد زراعتی

احکام انتخابات سید صیف الله نحوی

احکام مدیریت و کارمندی محمد علی بخشی

احکام و آداب حجاب و عفاف طاهره جباری

احکام و آداب معلمان و استادان مسعود صفی یاری

احکام و آداب دانش آموزی و دانشجویی مسعود صفی یاری

ص: 107

عناوین دردست اقدام ازمجموعه فقه زندگی

موضوع

احکام فرش وتابلو فرش

مؤلف یوسف یاوری

احکام کیف وکفش چرم

مؤلف محمدابراهیم امینی

احکام احکام پوشاک

مؤلف محمدابراهیم امینی

احکام آژانس تلفنی

مؤلف مجتبی بیتا

احکام ناشران

مؤلف حسینعلی عرب انصاری

احکام اتوبوسرانی ورانندگان

مؤلف محمد رضا یاوری

احکام صوتی تصویری

مؤلف محمود صادقی

احکام نانوایان

مؤلف ابراهیمی فرد

احکام پرندگان وپرنده فروشان

مؤلف مجتبی عابدینی

احکام اینترنت و رایانه

مؤلف محمود صادقی

احکام پارکها

مؤلف سیدمحمود موسوی

احکام عمومی اصناف

مؤلف الیاس صالحی

احکام قهوه خانه ها

مؤلف عرب انصاری

احکام الکتریکی

مؤلف الیاس صالحی

احکام عطاری وداروهای گیاهی

مؤلف داوود طبرسا

احکام بازی یارانه ها

مؤلف محمود صادقی

احکام احکام بیمه ها

مؤلف مرتضی دائی چینی

ص: 108

درباره مرکز

بسمه تعالی
هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ
آیا کسانی که میدانند و کسانی که نمیدانند یکسانند ؟
سوره زمر/ 9

مقدمه:
موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال 1385 هـ .ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:
موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:
1.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
2.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
3.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...
4.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
5.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
6.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:
1.عمل بر مبنای مجوز های قانونی
2.ارتباط با مراکز هم سو
3.پرهیز از موازی کاری
4.صرفا ارائه محتوای علمی
5.ذکر منابع نشر
بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :
1.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه
2.برگزاری مسابقات کتابخوانی
3.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...
4.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...
5.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com
6.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...
7.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی
8.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...
9.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)
10.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)
11. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در 8 فرمت جهانی:
1.JAVA
2.ANDROID
3.EPUB
4.CHM
5.PDF
6.HTML
7.CHM
8.GHB
و 4 عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :
1.ANDROID
2.IOS

WINDOWS PHONE.3
WINDOWS.4
به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .
درپایان :
از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک 129/34- طبقه اول
وب سایت: www.ghbook.ir
ایمیل: Info@ghbook.ir
تلفن دفتر مرکزی: 03134490125
دفتر تهران: 88318722 ـ 021
بازرگانی و فروش: 09132000109
امور کاربران: 09132000109